

KOHTAAMISKAHVILAT KOTOUTUMISEN TUKENA

Opas kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämiseen

Ronja Turkka
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Ronja Turkka. Kohtaamiskahvilat kotoutumisen tukena. Opas kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämiseen. Diak, Helsinki, kevät 2017, 46 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämiseksi. Kohtaamiskahvilatoiminta on työmuoto, jonka Helsingin kaupungin osallisuus ja neuvonta yksikkö kehitti saatuaan kotouttamiseen suunnatun kaksi vuotisen erillismäärärahan. Toiminta tulee loppumaan erillisrahoituksen loppuessa ja oppaan on tarkoitus antaa muille tahoille valmiudet jatkaa toimintaa sen jälkeen. Opas valmistui helmikuussa 2017 ja sitä on tarkoitus jakaa Helsingin kaupungin sisäisesti, järjestöille, yhdistyksille, muille kaupungeille ja kunnille tai muille kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämisestä kiinnostuneille tahoille.

Teoriaosuus koostuu maahanmuuton, kotoutumisen ja kohtaamisen käsitteistä. Maahanmuuttajien määrä Suomessa on jatkuvassa nousussa, ja sekä yksilöiden että yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että kaikki kotoutuvat onnistuneesti. Kohtaamiskahviloissa kotouttamisen välineenä käytetään kohtaamista, siksi teoriassa käydään läpi kohtaamista ja sosiaalisten suhteiden tärkeyttä maahanmuuttajalle. Nämä teemat liittyvät suoraan siihen miksi kohtaamiskahvilatoimintaa järjestetään ja miksi toiminta on tarpeellista.

Teoriaosuuden jälkeen raportoin oppaan kokoamisvaiheet, ja sen miten opas muotoutui nykyiseen muotoonsa. Opasta kirjoittaessani olen toteuttanut laadullisen teemahaastattelun kohtaamiskahvilatoiminnasta vastaaville vapaaehtoistyön koordinaattoreille. Teemahaastattelun tuottamat aineistot ovat toimineet perustana oppaan sisällölle. Itse opasta olen luetuttanut eri ihmisillä, jotta olen saanut näkökulmaa sen toimivuudesta. Lopuksi vielä pohdintaosiossa reflektoin omaa oppimisprosessiani ja kehitystäni sosionomina.

Asiasanat: Kohtaaminen, kotoutuminen, maahanmuutto, opas

ABSTRACT

Ronja Turkka. The meeting point café as a supportive measure for integration. A booklet guiding how to organize meeting point cafes. 46p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, spring 2017. Diaconia University of applied sciences. Degree programme in social services. Degree: bachelor of social services.

The aim of this practice-based thesis was to create a booklet guiding how to organize meeting point cafes. Meeting point café concept was created by the participation and information unit of the city of Helsinki after receiving a supplementary budget for two years directed to supporting integration. The meeting point cafes will stop operating when the supplementary budget runs out and this booklet is meant to guide other operators to continue with this concept. The booklet was completed in February 2017 and it is handed out within the organizations of city of Helsinki and organizations, associations and for other cities and municipalities or to other operators that are interested in organizing meeting point cafes.

The theory introduces the concepts of immigration, integration and meeting. The number of immigrants in Finland is increasing continuously and for the wellbeing of the individuals and the society it is important that the integration process is successful. Meeting point cafes use meeting as an instrument for integration, hence meeting and the importance of social relations for immigrants are discussed in the theory section. These themes are directly linked to reasons why the meeting point cafes are organized and why this kind of activity is important.

After the theory section I report the stages of assembling the booklet and how it developed into its current form. While writing the booklet I have conducted a qualitative thematic interview for voluntary work coordinators who are in charge of the meeting point cafes. The structure of the booklet was based on the materials collected from the thematic interviews. I have asked several people to read the booklet itself in order to attain broader perspective of its functionality. At the discussion part of the thesis I reflect my own learning process and my progress as a bachelor of social services.

Keywords: meeting, integration, immigration, booklet

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Taustaa	6
2.2. Helsingin kaupungin organisaatio.....	7
2.3 Toiminnallinen opinnäytetyö ja sosionomin kompetenssit	7
3 KOHTAAMINEN - TEORIA JA TÄRKEYS	9
3.1 Kohtaamiskahvilat	9
3.2 Kohtaaminen	10
3.3 Ihmissuhteiden merkitys maahanmuuttajan hyvinvoinnille	11
4. MAAHANMUUTTO JA KOTOUTUMINEN	14
4.1 Maahanmuutto	14
4.2 Maahanmuuton teoria ja muodot.....	14
4.3 Kotoutuminen	16
4.4 Kotouttaminen kahteen suuntaan.....	17
4.5 Kotoutuminen ja maahanmuutto Helsingissä	19
5 RAPORTTI OPPAAN KIRJOITTAMISESTA.....	20
5.1 Aikataulu ja toteutus	20
5.2 Oppaan suunnittelu	22
5.3 Oppaan valmistus.....	23
5.4 Opinnäytetyön suhde oppaaseen.....	25
6 POHDINTA	27
LÄHTEET	30
LIITTEET	34
LIITE 1 Valmis opas	34
LIITE 2 Oppaan ensimmäinen versio	41
LIITE 3 Teemat vapaaehtoistyön koordinaattorien haastatteluille	46

1 JOHDANTO

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö kostuu kahdesta osiosta; produktista ja teoriaosuudesta. Opinnäytetyön produkti on opas, joka antaa tarvittavat tiedot kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämiseen. teoriaosuudessa käydään läpi maahanmuuton ja kotoutumisen, ja kohtaamisen käsitteet, sekä miten koko ajan kasvavaan maahanmuuttaja väestön kotouttaminen hoidetaan nyt, ja miten tukee kotouttamisen tavoitetta ja maahanmuuttajien hyvinvointia.

Kohtaamiskahvilakonsepti kehitettiin keväällä 2015, kun Helsingin kaupunginhallitus myönsi 10 miljoonan euron erillismäärärahan maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseksi sekä turvapaikanhakijoiden osallisuusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Kohtaamiskahvilatoiminta on avointa, ilmaista ja sosiaalista toimintaa, jota voi järjestää missä vain. Kohtaamiskahvilat ovat matalan kynnyksen toimintaa, jossa uudet tulijat ja kaupungin asukkaat saavat kohdata ja tutustua toisiinsa. Säännöllisesti järjestettävien kohtaamiskahviloiden lisäksi niitä voidaan järjestää myös pop-up-tyylisesti eri tapahtumien yhteydessä.

Opinnäytetyön tekeminen kohtaamiskahviloista tuntui hyvältä vaihtoehdolta, sillä työskentelen itse ohjaajana kohtaamiskahviloissa. Kirjoitin oppaan kohtaamiskahvilatoimintaa koordinoivien vapaaehtoistyön koordinaattoreiden haastattelujen pohjalta, sekä omien ohjaaja kokemusteni pohjalta. Oman työkokemukseni ansiosta pystyin tuomaan oppaaseen näkökulmia myös ohjaaja roolissa. Kohtaamiskahvilatoiminta kuuluu kaksivuotiseen projektiin, jonka päättymisen jälkeen myös muut tahot voivat hyödyntää opasta vastaavanlaisen toiminnan järjestämiseen.

Liitteistä löytyvät valmis kohtaamiskahvilaopas, oppaan ensimmäinen luonnos sekä haastatteluteemat, joiden avulla keräsin materiaalia vapaaehtoistyön koordinaattoreilta. Oppaan luonnos ja lopullinen versio antavat kontrastia sille, miten paljon opasta on muokkailtu ja kehitetty matkan varrella. Oppaan avulla kohtaamiskahviloiden toimintaperiaatetta voidaan levittää ja kopioida muualle käyttöön. Kohtaamiskahvilaoppaan avulla toiminta on helposti kopioitavissa esimerkiksi kunnille ja järjestöille kotouttamispalveluiden tueksi.

2 TYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

2.1 Taustaa

2000-luvulla Suomeen on saapunut vuosittain noin 1500–6000 turvapaikanhakijaa vuodessa, esimerkiksi vuonna 2014 heitä oli 3651 henkilöä. Vuonna 2015 Euroopassa koettiin suurin pakolaiskriisi sitten viime maailmansodan. Suomi on osana useampaa kansainvälistä sitoumusta ja yleissopimusta, joissa se on luvannut ottaa vastaan kansainvälistä suojelua tarvitsevia ihmisiä. Suomi valmistautuikin ottamaan vastaan 30 000–35 000 turvapaikanhakijaa vuonna 2015. (Kuosma 2016, 1–2.)

Helsingin kaupunki reagoi kesällä 2015 alkaneeseen rajusti kohonneeseen maahanmuuttoon. Arvioiden mukaan vuonna 2015 suomeen tulleista noin 32000 turvapaikanhakijasta keskimäärin 2300 tulee päätymään Helsinkiin. Se aiheuttaa suuren paineen Helsingin kotouttamispalveluihin, jotka kotouttamispalvelutyöryhmän selvityksen mukaan olivat jo entuudestaan tehottomia ja hajallaan. (Yle 2016 A.)

Maaliskuussa 2016 Helsingin kaupunginhallitus päätti, että kotouttamiseen annetaan 10 miljoonan euron määräraha. Määrärahasta 7,5 miljoonaa osoitettiin osaamiskeskuksen perustamiseen, 1,1 miljoonaa osallisuuden lisäämiseen, 0,9 miljoonaa jalkautuvaan työhön ja 0,5 miljoonaa lasten ja nuorten kotoutumiseen. Kohtaamiskahvilatoiminta lukeutuu tuohon 1,1 miljoonan osallisuuden lisäämiseen osoitettuun budjettiin. (Helsingin kaupunki 2016 A.). Osallisuus- ja neuvonta yksikön saamasta rahasta palkattiin kaksi vapaaehtoistyön koordinaattoria, jotka sopivat yhteistyöstä tahojen kanssa, jotka tarjoavat tiloja tai teemoja kohtaamiskahviloille. He toimivat myös lähiesimiehenä yhdeksälle ohjaajalle, jotka palkattiin tuntityöntekijöiksi ohjaamaan kohtaamiskahviloita. (Barbato 2016)

Kohtaamiskahvilatoiminta käynnistyi keväällä 2016. Silloin niitä pidettiin asukastaloissa Punavuoressa ja Maunulassa. Punavuori ja Maunula valikoituivat kohtaamiskahviloiden sijainneiksi, koska molempien läheisyydessä toimii vastaanottokeskus. Kesätauon jälkeen syksyllä toiminta jatkui myös näissä asukastaloissa, mutta niiden lisäksi se levittyi esimerkiksi kirjastoihin ja kulttuurikeskuksiin. Toiminnan laajentuessa, sitä kohdistettiin

turvapaikanhakijoiden lisäksi kaikkiin eri alueilla asuviin helsinkiläisiin. Kahviloiden järjestämistä varten palkattiin ohjaajia, joista monet puhuvat useampaa kieltä. Helsingin kaupungin useat eri virastot tekevät yhteistyötä kohtaamiskahviloiden kanssa ja syksyn kahvilaohjelmista vastaavat myös useat eri yhteistyöjärjestöt. (Helsingin Kaupunki, 2016 B.)

2.2. Helsingin kaupungin organisaatio

Helsingin kaupungin organisaatiota johtaa kaupungin valtuusto ja sen alaisuudessa kaupunginhallitus, jonka valtuusto valitsee. Kaupunginhallituksen alaisena työskentelee kaupunginjohtaja, joka jakaa työtaakkaansa neljän apulaiskaupunginjohtajan kanssa. Jokaisella heistä on oma toimialansa ja vastaavat omien vastualueittensa virastojen ja lautakutien asioista. (Helsingin kaupunki 2017 C.) Helsingin kaupunki vastaa laajasti useista eri toimialoista. Kaupungin vastuulla on esimerkiksi sosiaali-, terveys-, opetus- ja varhaiskasvatuspalveluja. Lisäksi kaavoitus, rakentaminen, kunnostus, ympäristö ja julkinen liikenne on kaupungin palveluita. Myös muun muassa palo- ja pelastuslaitos toimivat kaupungin alaisuudessa. Helsingin kaupungin alaisuudessa toimii yhteensä 31 erilaista virastoa ja niiden lisäksi liikelaitos. Nämä keskenään työllistävät yli 38 000 henkeä, jotka jakautuvat yli 1 700 erilaiseen tehtävänimikkeeseen. Tämä tekee Helsingin kaupungista Suomen suurimman työnantajan. (Helsingin kaupunki 2016, D.)

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä kaupunginkanslian tietotekniikka ja viestintä – osaston, osallisuus ja neuvonta – yksikön kanssa. Kaupunginkanslia kuuluu kaupunginjohtaja Jussi Pajusen alaisuuteen.

2.3 Toiminnallinen opinnäytetyö ja sosionomin kompetenssit

Toiminnallinen opinnäytetyö toimii vaihtoehtona tutkimukselliselle opinnäytetyölle. tavoitteena toiminnallisella opinnäytetyöllä on käytännötyön ohjeistaminen tai toiminnan järjeistäminen. Tuotteena voi syntyä esimerkiksi opas, turvallisuusohjeistus, ohjeistus ja se voi olla esimerkiksi tuotettu näyttelynä, kirjana, kotisivuina tai niin edelleen. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.) Produktin luomiseen käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelurunkoon puolistrukturoidussa teemahaastattelussa ei kuulu selkeät

kysymykset, vaan keskustelua johdattelevat teemat. Teemahaastatteluihin vahvuus on myös siinä, että myös haastateltavat voivat toimia tarkentajana, ja viedä keskustelun syvemmälle. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66.)

Opinnäytetyön on tarkoitus osoittaa tekijän oppineisuus, konkreettisia vastuksia ja tietoa tilaajalle, sekä palvella aiheesta kiinnostuneita sekä muita oppilaita (Jääskeläinen 2005, 66.) Opinnäytetyöhön ja sen tekoprosessiin kuuluu myös ammatillinen kasvu, mahdollisuus osoittaa luovuutta, kehittää tutkivaa työtettä, oppia tutkimuksellisesta ajattelusta sekä argumentoinnissa, oppia tutkimustaitoja sekä tuottaa uusia käytäntöjä, toimintamalleja tai tuotteita. Tärkeitä tavoitteita on, että työ on työelämälähtöinen, lähtökohdat työlle ovat mahdollisimman konkreettiset, työ on oleellisessa osassa ammatillisen taidon ja tiedon kehittymistä ja osoittamista. Opinnäytetyön pituus määräytyy työn luonteen mukaisesti, ohjaus tähän tulee ohjaavalta opettajalta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 23–24.)

Sosiaalialan AMK-verkosto on luonut kompetenssit, jossa määritellään mitä sosionomin tulisi osata. Lueteltuna on sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016.)

3 KOHTAAMINEN - TEORIA JA TÄRKEYS

3.1 Kohtaamiskahvilat

Kohtaamiskahviloiden tarkoitus on luoda foorumi, jossa ihmiset pääsisivät tutustumaan ja kohtaamaan toisiaan toiminnan ja virvokkeiden äärellä. Taustalla on tavoite, että ihmiset voisivat tavata muita, jotka ovat eri vaiheessa kotoutumisprosessiaan tai pääväestön jäseniä. Tavoitteena on, että ihmiset pääsisivät kokemaan aitoja kohtaamisia, mitkä loisivat vahvempaa yhteenkuuluvuutta Helsinkiin ja helsinkiläisiin. Hyvää lisää on myös, jos toiminnan avulla kyettäisiin postitiivisesti muokkaamaan ihmisten ennakkoluuloja maahantuloa kohtaan ja lisätä ihmisten osallisuuden tunnetta ja yhteenkuuluvuutta. (Barbato 2017.)

Kohtaamiskahviloissa järjestäjä voi ammattilaisena vastata maahanmuuttajan tarpeisiin paremmin, jos hän pystyy kehittämään ja omaksumaan työmenetelmiä, taitoja ja valmiuksia. Kulttuuritietoinen henkilö kykenee näkemään ja tunnistamaan oman kulttuurinsa erityispiirteet ja suhtautumaan niihin kriittisesti, samalla kun hän ymmärtää muiden kulttuureita ja niiden erityispiirteitä. Monikulttuurinen osaaminen on sitä, kun on kyky kohdata erilaisuutta, se takaa ihmisille kokemuksen yhdenvertaisuudesta. (Malin & Anis, 2013, 158.)

Kohtaamiskahviloiden houkuttelevuuden takia teemat ovat todella tärkeitä. Ohjaajien kesken kohtaamiskahviloiden järjestämisessä haasteeksi on koettu varsinkin kantasuomalaisten saaminen paikalle. Tässä korostuu hyvän teemoittamisen merkitys, sillä hyvät teemat tuovat paremmin väkeä kohtaamiskahviloihin. Teemat myös tekevät kohtaamisesta helpompaa, jolloin ihminen voi keskittyä yhteiseen ohjelmaan tai tekemiseen ja kuin huomaamattaan tutustua uusiin ihmisiin samalla. Toimivia teemoja ovat olleet esimerkiksi ruoanlaittoon liittyvät tapahtumat, erilaiset visailut sekä iltamat missä on ohjattua keskustelua ja tarinankerrontaa. Myös eri vuodenajat ja juhlapyhät on hyvä huomioida kahviloissa, näin kahviloihin saadaan lisättyä myös kotouttavaa otetta.

Kaikilla ihmisillä on erilaisia tapoja ilmaista itseään ja tunteitaan. Kuvat sopivat hyvin vuorovaikutukseen välineiksi, jos mahdollisuus verbaaliseen kommunikaatioon on heikko. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 305.) Kohtaamiskahviloissa on mahdollista käyttää esimerkiksi kuvakortteja keskustelun herättäjinä. Olen huomannut, että kuvien leikkaaminen ja niiden kokoaminen oman näköisiksi kollaaseiksi tulevaisuuden haaveita kuvittaessa on ollut kävijöille mielekästä.

Kohtaamiskahviloissa on tehty kyselytutkimusta asiakkaille. Tulokset kertovat, että vastaajista 85 % koki, että kohtaamiskahvilatoiminta on mielialaan positiivisesti vaikuttavaa toimintaa. Lisäksi jopa 85 % vastaajista kertoi keskustelleensa vähintään osittain tuntemattoman henkilön kanssa. Toiminta on ollut monikulttuurista, sillä 96 % vastaajista kertoi keskustelleensa henkilön kanssa, joka on vähintään hieman eri kulttuurista, kuin hän itse on. Todella positiivista on myös se, että 89 % kävijöistä koki olevansa tasa-arvoisessa asemassa toisiin kävijöihin verrattaessa. Yhteenkuuluvuutta koki lähes kaikki vastaajat. (Kuikka 2017.)

3.2 Kohtaaminen

Helsingin yliopiston professori Lauri Rauhala on todennut, että vuorovaikutuksen kehittäminen ja huomioiminen on aivan yhtä suuri innovaatio, kuten esimerkiksi puhelin, lentokone tai muu suuri kehitysaskel tekniikassa. Kohtaaminen ja vuorovaikutus saavat parhaimmillaan elämän tuntumaan elämisen arvoiselta. Kun tuntee todella kohdanneensa toisen ihmisen, toivomme, että voisimme pian tavata uudestaan. Yhteisen keskustelujen avulla ihmiset saavat luotua uusia oivalluksia. (Dunderfelt 2016, 9-10.)

Kohtaaminen ei ole suorittamista, eikä kuuntelijalla tule olla valmiina vastausta. Muuten kuuntelija ei kuule kunnolla. Aina ei tarvitse neuvoa ja opettaa, välillä pitää kuulla ja ymmärtää. Kohtaamista varten vaaditaan läsnäoloa, toisen arvostamista ja rohkeutta olla ihminen ihmiselle. Jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija, ja sitä tulee arvostaa. Vain ihmisyyden välityksellä voi tapahtua ihmisten välistä kohtaamista. Aito kohtaaminen tapahtuu, kun elämän piirit kohtaavat. Aina ei tarvitse tai voi ymmärtää, mutta tärkeintä on ottaa toinen tosissaan ja jakaa asioita ja kokemuksia heidän kanssaan. Jos yrittää

ymmärtää liikaa, saattaa helposti viedä painoa pois siitä, miten kertoja on itse asian kokenut. (Mattila 2007, 12–14.)

Maahanmuuttoprosessin ollessa tuore, on tärkeä ymmärtää sen psyykkisiä vaikutuksia maahanmuuttajaan. Maahanmuuttajat saattavat itsekkin olla hämillään siitä, miten he reagoivat uusiin asioihin ja muutoksiin ja saattavat pelästyä omia reaktioitaan. Uudet tuntemukset saattavat tuntua hankalilta sanottaa ääneen, mutta on tärkeä kannustaa toista puhumaan tilanteesta ja muistuttaa, että se voi helpottaa oloa. (Haavikko & Bremer 2009, 14–15.)

Rakastetuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemus on erityinen voimavaroja tuova tekijä. Voimavarat taas antavat ihmiselle lisää valmiuksia kohdata haasteita. On voimaannuttavaa ja tärkeää sanoa positiivisia asioita toisille. Voimavarojen ollessa lopussa, ihminen tarvitsee muiden tukea enemmän kuin koskaan. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 54–55.) Ihmisellä on luontainen halu olla osana ryhmää ja kokea asioita yhdessä. Jaettuna sekä naurussa, että surussa on enemmän voimaa. Yksikin kohtaaminen voi olla tärkeä ja luoda kohdatulle olon, että häntä ymmärretään. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 68–69.)

3.3 Ihmissuhteiden merkitys maahanmuuttajan hyvinvoinnille

Ihmisen muuttaessa uuteen maahan, suuri osa sosiaalisesta tukiverkostosta pitää rakentaa uudestaan. Ihmissuhteista laadultaan hyvät ja tyydyttävät tarjoavat tukea, joka voi parhaimmillaan estää sairastumasta. Ihmissuhteiden määrä ei suojaakaan yksin ihmistä, vaan määrää tärkeämpää on miten henkilö kokee ystävyysuhteiden laadun. Tärkeä hyvinvointitekijä on myös yhteisöön kuulumisen tunne. Ihmissuhteet ja sosiaalinen kanssakäyminen kantaväestön kanssa helpottavat integroitumista uuteen kotimaahan. Kun kantasuomalaisten kanssa käytävään vuorovaikutukseen lisätään vielä tuki omalta etniseltä ryhmältä, niin saadaan maahanmuuttajan psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi paranemaan. (Malin & Anis 2013, 153–154.)

Suomessa, kuten monissa muissakin Euroopan maissa on tutkittu maahanmuuttajien tyytyväisyyttä elämäänsä. Tuloksista paljastuu, että elämänlaatua heikentävistä tekijöistä

yleisin on syrjintä. Elämälaadun kokemiseen vaikuttaa myös maahanmuuttajan kokemus siitä, miten hänen tilanteensa on muuttunut suhteessa siihen mitä se on ollut lähtömaassa. Yhteisöllisyys toimii usein hyvinvointia vahvistavana tekijänä. Positiivista tuloksissa on se, että raskaista kokemuksista huolimatta tunne nykyhetkestä ja tulevaisuudesta voi olla positiivinen. (Rask ym. 2012, 213–217.)

Hyvän terveyden yhdeksi mittariksi luokitellaan sosiaalinen pääoma. Sosiaalista pääomaa voidaan mitata muun muassa sosiaalisella aktiivisuudella, sekä osallistumisella erilaisiin menoihin. (Rask ym. 2012, 219.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen maahanmuuttajiin kohdistuvassa tutkimuksessa käy ilmi, että sosiaalinen pääoma vaikuttaa myös työllistymiseen. Jos sosiaaliset kontaktit tapahtuvat lähinnä yhteisöissä, johon kuuluu vain maahanmuuttajia, niin työllisyyteen vaikutus vähenee. Kotoutumisen aste ja sosiaalisen pääomana määrä ovat yhteydessä toisiinsa. Tutkimuksessa käy myös ilmi huomaa että miesten sosiaalinen pääoma oli naisiin verrattuna laajempi ja he seurasivat aktiivisemmin yhteiskunnallisia asioita. Naisten vähäisempää osallistumista on selitetty pohdinnassa muun muassa kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon puutteella. (Rask ym 2012, 226–227.)

Suomen väestö on koko ajan enemmän monikulttuurinen, kun samalla hyvinvointiyhteiskunta eriarvoistuu. Väestön sisällä terveys- ja tuloerot kasvavat ja ovat pysyvämpiä. Maahanmuuttajat kuuluvat tässä viitekehyksessä erittäin haavoittuvaan väestöryhmään. Tähän tarvitaan suunnitelmallisesti tuotettuja palveluita syrjäytymistä vastaan sekä jo olemassa olevaa valtion sosiaaliturvaa. Väestön sisäistä luottamusta kasvattavat oikeudenmukaiset ja laadukkaat terveys- ja sosiaalipalvelut. Laadukkailla julkisilla palveluilla on positiivinen vaikutus yhteiskunnan sosiaaliseen koheesioon, joten myös hyväosaiset hyötyvät. Hyvinvointivaltiossa hyvinvoivat maahanmuuttajat hyödyttävät koko yhteiskuntaa. Siksi onkin tärkeää, että varsinkin pakolaisina ja turvapaikanhakijoina tulleet henkilöt saavat nopeasti tarvittavan tuen ja hoidon, päästäkseen kiinni työelämään ja yhteiskuntaan. Jos maahanmuuttaja ei saa tällä saralla heti tukea ja hänellä on myös esimerkiksi heikko kielitaito, kokemus syrjinnästä, tai puute kansalaistaidosta hänen terveytensä on uhattuna – eikä se palvele ketään. (Malin & Anis 2013, 158–159.)

Ennis, Irova ja Connolly toteavat tutkimuksessaan maahanmuuttajien kotoutumisesta Kanadassa (2013), että kohtaaminen kasvatti maahanmuuttajien luottamusta kohdattuihin ihmisiin. Kohtaaminen lisäsi myös tunnetta ryhmään kuulumisesta ja kokemus yhteisöön

kuulumisesta kasvoi mitä enemmän vastaaja vietti aikaa yhteisöllisissä aktiviteeteissa. Tutkimuksessa havaittiin myös, että yhteenkuuluvuutta laajemmin ympäröivän yhteiskunnan kanssa ei synny, jos henkilöt olivat aktiivisia vain oman etnisen ryhmänsä keskuudessa. (Enns, Kirova & Connolly 2013.)

4. MAAHANMUUTTO JA KOTOUTUMINEN

4.1 Maahanmuutto

Vuonna 2015 suomalaisista 6,2 prosenttia oli maahanmuuttajataustaisia, kun taas ennen vuotta 1990 prosentuaalinen määrä on ollut alle yksi. Alueellisissa eroissa selkeästi esiin nousi Uusimaa, jossa maahanmuuttajia on 12 prosenttia väestöstä. Tämä johtunee siitä, että maahanmuuttopaine on alusta asti kohdistunut Helsinkiin, josta he ovat hiljalleen levittäytyneet myös muihin pääkaupunkiseudun kuntiin. Maahanmuuttajia yritetäänkin usein majoittaa tasaisemmin ympäri maata, mutta muuttopaine pääkaupunkiseudulle on suuri. Vuoden 2015 tilastoista ilmenee myös, että tällä hetkellä maahanmuuttajataustaisten ikärakenne eroaa huomattavasti suomalaisista, sillä heistä työkäisiä on 76 prosenttia ja eniten edustettuna on 25–34 vuotiaat henkilöt. Kyseisissä tilastoissa maahanmuuttajataustaiseksi on laskettu henkilö, jonka molemmat vanhemmat, tai ainut tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. (Tilastokeskus i.a.)

Vuonna 1990 maahanmuutto johtui lähinnä humanitäärisistä syistä. Nykyään muuttoliikenne on suurempaa ja monisyysempää. Kasvavina maahanmuuton syinä ovat opinnot, työ ja perhe. Esimerkkinä vuoden 2013 maahanmuuttajat, jotka jakautuivat seuraaviin kategorioihin: opiskelijat 27 %, perhesiteet 32 %, työnteko 25 %, kansainvälinensuojelu 13 % ja 3 % muuta. Maahanmuuton kasvu pitääkin nykyään ottaa ihan eri tavalla huomioon, kun rakennetaan palvelukenttää. Monikielisyys ja -kulttuurisuus ovat koko ajan vahvemmin uusi osa suomalaista kulttuuria. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. C)

4.2 Maahanmuuton teoria ja muodot

Korkein poliittinen elin, jonka vastaa maahanmuutosta on sisäministeriö. Sisäministeriön vastuulla on asiaa koskeva lainsäädäntö, ja ministeriö on edustettuna, kun EU:ssa päätetään maahanmuuttoasioista. Sisäministeriön alaisuudessa toimii maahanmuuttovirasto, jonka vastuulle kuuluu oleskelulupien myöntäminen. Heidän vastuullaan on myös turvapaikkahakemusten käsittely, kansalaishakemusten käsittely,

muukalaispassien myöntäminen, sekä he tekevät karkottamispäätökset, sekä käännytyspäätökset.(Kuosma 2016, 16.)

Opiskelijan tulee hakea opintojaan varten oleskelulupaa, jos opinnot Suomessa kestävät yli 90 päivää. Lyhempiä opintoja varten riittää pelkkä viisumi, jos henkilö tulee maasta, jossa ei ole sovittu Suomen kanssa viisumivapaudesta.(Maahanmuuttovirasto 2016, A) Työntekijänkään ei tarvitse hakea oleskelulupaa, ellei työ kestä yli 90 päivää. Suurimalla osalla oleskeluluvista saa tehdä töitä ilman erillistä lupahakemusta. Kuitenkin jos esimerkiksi ulkomaalainen opiskelija tahtoo jäädä töihin opintojensa jälkeen, hänen täytyy hakea oleskelulupaa tutkinnon Suomessa suorittaneena.(Maahanmuuttovirasto 2017, B)

Yksi maahantulon syistä on perhe. Maahanmuuttoviraston ohjeistuksen mukaan perheeksi voidaan luokitella: avo- tai aviopuoliso, rekisteröity parisuhdekumppani, alle 18-vuotiaan vanhemmat tai oma lapsi. Vain edellä mainituilla laissa määrittelemillä luokituksilla voi hakea perhesyistä oleskelulupaa. Jos perheenjäsen on toisesta EU-maasta, ovat perhesuhdekriteerit hieman löysemmät.(Maahanmuuttovirasto 2017,C.) Työ-, opiskelu-, tai perhesyiden lisäksi Suomesta voi hakea turvapaikkaa. Turvapaikan hakemiselle on peruste, jos henkilö asuu kotimaansa ulkopuolella henkilökohtaisen vainon, uskonnon, poliittisen näkökulman, seksuaalisen suuntautumisen, alkuperän tai kansallisuuden takia. Jos henkilölle myönnetään turvapaikka, tulee hänestä pakolainen. Jos turvapaikan saamiseksi vaadittavat kriteerit eivät täyty, on myös mahdollista saada oleskelulupa toissijaisen suojelun takia. Toissijaisen suojelun saaminen vaatii, että henkilö asuu maassa, jossa on käynnissä aseellinen selkkkaus, häntä odottaa kuolemantuomio, kidutus tai muu ihmisoikeuksien vastainen kohtelu.(Maahanmuuttovirasto 2017, D.) Turvapaikanhaun lisäksi maahan voi tulla myös kiintiöpakolaisena. Suomi päättää joka vuosi millainen määrä kiintiöpakolaisia otetaan vastaan. Tämän jälkeen viranomaiset matkustavat UNHCR:n pakolaiseksi määrittelemien ihmisten luokse pakolaisleireille. Siellä pakolaisten seasta valitaan dokumenttien ja haastattelujen avulla sovittu määrä kiintiöpakolaisia. Tämän jälkeen kiintiöpakolaiset lennätetään Suomeen, jossa kunnat vastaanottavat heidät ja aloittavat kotouttamisen. Esimerkiksi vuosina 2014 ja 2015 Suomi otti vastaan 1050 kiintiöpakolaista vuodessa. (Maahanmuuttovirasto 2017, E)

4.3 Kotoutuminen

Suomen laki määrittelee kotoutumisen siten, että se on yhteiskunnan ja maahan muuttaneen henkilön välistä vuorovaikutusta, jonka avulla maahanmuuttaja saa tarvittavat tiedot ja taidot yhteiskunnasta ja työelämästä. Laki myös edellyttää, että maahanmuuttajaa tuetaan myös oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisessä. Kotouttaminen taas lain mukaan on tukea, jota viranomaiset ja muut tahot tarjoavat maahanmuuttajille, jotta he kotoutuvat. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.) Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan, laskien siitä kun hänet on ensimmäisen kerran rekisteröity jonkin kunnan asukkaaksi (Saukkonen 2013, 93).

Kotoutuminen on laaja käsite, joka koostuu osatekijöistä. Osatekijöitä voi olla esimerkiksi taloudellinen, poliittinen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Suurimmat haasteet kotoutumisessa nähdään olevan ensinnäkin elinolojen järjestäminen, eli asuminen ja työnteko ja sitä kautta taloudellinen tilanne. Toisena uuden kulttuurin opettelu ja tasapainottelu niin, että tilaa löytyy myös omalle kulttuurille riittävästi. Kolmanneksi haasteeksi luokitellaan henkinen valmius sopeutua ja hyväksyä muutokset elämässä. Sopeutuminen vaatii aktiivista toimintaan osallistumista uudessa kotimaassa. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti, 2006, 13–14.)

Kotouttamispalvelut kuuluvat Suomessa kaikille maahanmuuttajille, joille on myönnetty oleskelulupa, mutta joilla ei ole suomen kansalaisuutta.. Maahanmuuton syyllä ei ole väliä. Kotouttamispalvelut käynnistyvät maahanmuuttajalle tehtävällä alkukartoituksella. Alkukartoituksessa tarkoitus on kartoittaa yksilöllisesti henkilön kielitaitoa, koulutusta, työkokemusta ja elämäntilannetta. Kotoutuminen on pitkäkestoista ja vaatii paljon myös maahanmuuttajalta. Kotoutumisessa halutaankin heti alusta asti painottaa osallisuuteen ja neuvotaan, että kotoutumisesta tulisi mahdollisimman helppoa. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. A)

Kotoutumishjelmat ovat saaneet huonoa palautetta siitä, että maahanmuuttajien mielipiteen kuunteleminen jää vähälle ja se hoidetaan lähinnä virkamiestyönä. Tavoite kotoutus lailla on se, että kotoutumiseen saisi tukea heti maahanmuuton jälkeen, jolloin tiedon tarve on suurimmillaan. Eriarvoisuutta luo kuntien nopeus järjestää palveluita.

Hitaus aiheuttaa haittaa sekä kunnalle, että maahanmuuttajalle. Kotoutumispalvelujen tarkoitus olisi estää ihmisiä syrjäytymistä. (Siirto & Hammar, 2016, 189–191.)

Monikulttuurisuus Suomessa kasvaa koko ajan. Jatkossa suurien ikäluokkien eläköitymisen seurauksena työpaikkoja syntyy enemmän kuin täyttyy. Pelkkä eläkeiän nostaminen ei ratkaise tätä ongelmaa. Niemisen (2008) mukaan tarvitsemme apua tähän ongelmaan Suomen rajojen ulkopuolelta. 1990-luvulla Suomeen muutti paljon ihmisiä, joiden kotouttaminen epäonnistui. Osasyynä epäonnistumiselle oli myös huono ajoitus, sillä tuohon aikaan Suomessa oli lama. Varsinkin naisväestö on työllistynyt heikosti ja heidän suomen kielen taitonsa on ollut heikkoa. Avainasemaan nousee maahanmuuttajien kielitaidon parantaminen ja sen lisäksi ammattitaidon kehittäminen. Näillä avaimilla saadaan maahanmuuttajat samaan asemaan kantaväestön kanssa. (Nieminen 2008, 40–42.)

Sopeutuminen uuteen kulttuuriin tapahtuu kolmessa vaiheessa. Ensimmäistä vaihetta kutsutaan saapumiseksi. Silloin kaikki ulkoiset asiat ovat muuttuneet, kuten koti, kieli, kulttuuri, tutut maisemat ja edessä on tuntematon ympäristö. Tässä vaiheessa maahanmuuttaja kokee paljon avuttomuuden tunnetta. Tämä saattaa pahimmillaan johtaa siihen, että henkilö kiintyy kotimaastaan muistuttaviin yhteisöihin ja välttää kanssakäymistä kantaväestön kanssa. Tämä ei tietenkään ole vastaanottavan yhteiskunnan kannalta toivottavaa. Seuraava vaihe on kohtaaminen. Kielenoppimisen jälkeen suhde uuteen kotimaahan alkaa muuttua ja henkilö alkaa vertaamaan vanhaa ja uutta kotimaataan eri tavalla. Maahanmuuttaja käy tässä vaiheessa usein kauppaa mielessään siitä, mitä kaikkea haluaa omaksua uudesta kulttuurista ja mitä säilyttää vanhasta. Usein podetaan myös huonoa omatuntoa siitä, kun aletaan päästää irti menneestä. Kolmas vaihe on taakse katsominen. Tässä kohtaa toisen vaiheen taistelut mielessä alkaa tasaantua ja maahanmuuttaja on löytänyt sopivan tasapainon sisältään. Tasapainon saavutettuaan on helpoin alkaa rakentaa uutta elämää kotimaassaan. Sopeutumisprosessi ei aina kulje suoraviivaisesti, vaan jo käytyihin vaiheisiin saatetaan palata aina uudestaan. (Haavikko & Bremer 2009, 17–18.)

4.4 Kotouttaminen kahteen suuntaan

Nykyisistä antropologeista suurin osa on sitä mieltä, että kulttuurit ovat koko ajan muutoksessa, moninaisia ja mukautuvia. Kulttuuri, joka ei ole tekemisissä muiden kulttuurien kanssa on kuollut kulttuuri. Nykyään todella harvat ihmiset elävät selkeärajaissa pienissä kulttuureissa, missä yhteisöön kuuluvat jakaisivat selvästi mielipiteet, arvot ja tavat. Yhä useammin ollaan yhteyksissä erialisten ihmisten kanssa, ja kerätään uusia vaikutteita omiin mielipiteisiin ja arvoihin. (Dervin & Keihäs 2013, 103–104.)

Maahanmuuttajan tulee olla aktiivinen, että kotoutuminen on tehokasta. Euroopan unionin kotoutuspolitiikassakin kuitenkin peräänkuulutetaan jo perus periaatteissa kaksisuuntaista kotoutumista. Kaksisuuntainen kotoutuminen tarkoittaa sitä, ettei maahanmuuttajan kuulu yksin kantaa vastuuta omasta kotoutumisesta, vaan myös suomen ja suomalaisten tulee osallistua. Hyvä tapa on vuoropuhelu, jota tulisi pitää jatkuvasti yllä myös vastaanottavan yhteiskunnan puolelta. Tärkein kotoutuminen ei tapahdu viranomaisten tuottamien palveluiden kautta, vaan ihmisen arjessa – kauppareissuilla, päiväkodissa, harrastuksissa ja niin edelleen. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. B)

Tärkeä osa maahanmuuttajan osallisuuden kokemisessa ja kiinnittymisessä on heihin kohdistuva asenneilmapiiri. Myönteiseen ja vastaanottavaan ympäristöön on helpompi tulla. Yleisellä ilmapiirillä on myös vaikutusta siihen, miten kotoutumislaki paikallisesti sovelletaan. Tärkeään rooliin joutuvat myös järjestöt, uskonnolliset yhteisöt, sekä koko kansalaisyhteiskunta. (Siirto & Hammar, 2016, 207.) Kotoutuminen on vastavuoroinen, mutta samalla yksilöllinen kokemus maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. Ihmisten välisessä kohtaamisessa vaikuttaa aina tieto, sekä ennakkoluulot. Rasismi käsitteenä muotoutuu ajan mukaan. Yhteiskunta politiikalla on mahdollisuus vähentää rasismia, kunhan se tukee kulttuurisen, taloudellisen ja poliittisen tasa-arvon kasvua. Sen vähentäminen vaatii, että alkaa tunnistamaan sitä ajatuksissa, puheissa, sekä kirjoituksissa. Luokittelujen purkaminen auttaa rasismin vähentämisessä. (Gothoni & Siirto 2016, 231- 235.) Jorma Anttilan (2007, 264) tekemässä tutkimuksessa käy ilmi, että henkilöt, jotka ovat tietoisia omasta kansallisesta identiteetistään ovat muita ihmisiä suvaitsevaisempia.

Suomessa maahanmuutto on ollut vähäisempää, kuin monissa muissa maissa. Nyt onkin tärkeää oppia muiden onnistumisista ja virheistä. Yhteiskunnallisten rakenteiden ei tule jatkossa kannustaa ”etniseen rangaistukseen”, eli siihen, että maahanmuuttaja taustaisten

työuran kehittyminen tehdään vaikeaksi erilaisuuden takia. Muissa Euroopan maissa tällainen syrjintä jatkuu jo maahanmuuttajien lasten kohdalla, jotka ovat käyneet samat koulut kantaväestön kanssa. Näissä tilanteissa ei voida enää syyttää maahanmuuttajien koulutuksen tasoa eriarvoisessa työvoimapolitiikassa. (Teräs, Lasonen & Sannino 2010, 104-105.)

4.5 Kotoutuminen ja maahanmuutto Helsingissä

Kohtaamiskahvila – toimintaa järjestetään tällä hetkellä vain Helsingissä ja tämä koko opinnäytetyö on kirjoitettu nykyisen toiminnan pohjalta. Siksi käynkin tässä kappaleessa hieman tarkemmin läpi, millaista on kotoutuminen ja maahanmuutto juuri Helsingissä. Kappale myös kertoo Helsingin kasvavasta maahanmuuttajaväestöstä ja antaa lisävahvistusta sille, miksi kohtaamiskahvilat ja hyvä kotouttaminen ovat Helsingissä tärkeitä.

Helsingissä ulkomaalaistaustaisia on 15 % väestöstä ja kahdessa sukupolvessa. 74 300 heistä on ulkomailla syntyneitä maahanmuuttajia ja 15 600 heidän lapsiaan, eli Suomessa syntyneitä toisen polven maahanmuuttajia. Suurin ryhmä maahanmuuttajista on työikäisiä ja suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista vielä 90 % on alle 20 vuotiaita. Työ on tärkeä mittari, kun tutkitaan kotoutumista. Helsingin maahanmuuttajilla työttömyysaste 15–64 vuotiaiden keskuudessa on 25,5 %, kun taas kantaväestöllä vain 9,7. Työllisyysaste taas samassa vuoden 2014 tutkimuksessa maahanmuuttajille oli 48,6 kun taas kantasuomalaisilla 70,8. Maahanmuuttajien työllisyydestä löytyy paljon eroja lähtömaan perusteella. Esimerkiksi virolaisten tilanne työllisyyden suhteen on lähes samalla tasolla kantasuomalaisien kanssa. Heikoin tilanne on somalilais-, irakilais- ja afganistanilaistaustaisilla. Heistä suurin osa on saapunut Suomeen pakolaisina, turvapaikanhakijoina tai perheen yhdistämisen kautta. Selvä ero näkyy varsinkin näiden ryhmien naisten työllistymisessä. (Saukkonen 2016, 117–122)

Toinen tapa mitata kotoutumista, on tulotaso. Vuonna 2014 keskimääräiset verotuksen alaiset tulot maahanmuuttajalla oli 22 286 euroa, kun taas kantasuomalaisilla 36 239 euroa. Maahanmuuttajat päätyvät kantasuomalaisia useammin matalapalkkaiseihin töihin, sekä tekevät enemmän osa-aikaisia, sekä määräaikaisia työsopimuksia. Kolmas kotoutumisen mittari on asuminen. Maahanmuuttajista Helsingissä vain 22,1 % asui

vuonna 2014 omistusasunnossa, kun taas kantasuomalaista 53,9 %. Maassaoloajan pituus vaikuttaa selvästi, kaikkien näiden mittareiden nousemiseen. Eniten maassaoloajan pituuden positiiviset vaikutukset näkyvät maahan pakolaisina, turvapaikanhakijoina tai perheenyhdistämisen kautta tulleilla. (Saukkonen 2016, 117–122)

Helsingin kaupunki on luonut ennusteen, jossa arvioidaan turvapaikanhakijoita saapuvan Suomeen vuosina 75 000 vuosina 2015–2017, heistä noin 30 % tulee saamaan oleskeluluvan ja oleskeluluvan saaneista Helsingin seudulle päätyy puolet, josta taas puolet suoraan Helsinkiin. Tämän jälkeen turvapaikanhakijoiden määrän uskotaan laskevan takaisin vuoden 2014 tasolle. Tämän laskelman mukaan Helsingin väestöstä 2030 jo 23 % olisi vieraskielisiä. Vuonna 2030 joka neljännes ellei useamman työikäisen uskotaan olevan vieraskielinen. (Helsingin kaupunki tietokeskus 2017)

5 RAPORTTI OPPAAN KIRJOITTAMISESTA

5.1 Aikataulu ja toteutus

Työn ohessa tuli syksyllä 2016 puheeksi, että minun opinnot ovat jääneet roikkumaan opinnäytetyön takia. Vapaaehtoistyön koordinaattori Kuikka totesi silloin heti, että heillä on tarvetta tällaiselle opinnäytetyölle ja pääsimme nopeasti yhteisymmärrykseen, että tekisin opinnäytetyöni kohtaamiskahvilatoiminnasta. Lokakuussa meillä oli ensimmäinen virallinen tapaaminen opinnäytetyön suunnittelua varten. Mietimme yhdessä mitä toiveita heillä on toimeksiantajina ja mitä minulla opinnäytetyöntekijänä. Heiltä tuli toive, että opas olisi keväällä valmis. Kävimme tapaamisessa myös läpi oppaan rakennetta. Sovimme, että minä alan kirjoittamaan raameja ja myöhemmin menisin haastattelemaan Barbatoa ja Kuikkaa ja keräämään lisää materiaalia ja tarkennuksia. Totesimme, että kohtaamiskahviloista on olemassa todella vähän kirjallista materiaalia, mikä aiheuttaa haastetta oppaan rakentamisesta. Siksi minun täytyi pääosin itse luoda kaikki materiaali omien tietojen ja haastattelujen pohjalta.

Oma jaksamiseni opintojen suhteen oli koetuksella, kun marraskuun 2016 lopulla työpaikallani vastaanottokeskuksessa aloitettiin sen alasajo. Minulla oli iso rooli tässä projektissa, ja sen takia opinnäytetyöni ja oppaan kirjoittaminen viivästyivät. Työpaikkani sulkeutumisen jälkeen pystyin käyttämään runsaammin aikaa opinnäytetyöprojektiin, mikä

oli pakollista, sillä edelleen suunnittelin valmiin työn palauttamista maaliskuussa. Näin ollen työ piti saada valmiiksi hyvin tiiviillä aikataululla.

Joulukuussa havahtuimme siihen, että työni tarvitsi tutkimusluvan. Onneksi tutkimusluvan saaminen osallisuus ja neuvonta – yksiköstä järjestyy huomattavasti nopeammin ja yksinkertaisemmin, kuin sosiaali- ja terveys puolelta. Tutkimuslupahakemusta varten suunnittelin kysymykset Barbaton ja Kuikan teemahaastatteluun. Tapasin osallisuus- ja neuvonta yksikön vuorovaikutuspäällikön Johanna Seppälän 20.12.2016 ja esittelin hänelle tutkimuslupahakemukseni, jonka olin ohjaavalla opettajallani hyväksyttänyt. Hyväksytty tutkimuslupahakemus tuli minulle postitse heti tammikuun alussa.

Olen todella suuren kiitoksen velkaa vapaaehtoistyön koordinaattoreille Barbatolle ja Kuikalle. Heidän kanssa työskentely oli erittäin toimivaa. Erityisen mielekästä oli se, että he vastasivat nopeasti yhteydenottoihin ja saimme sovittua tapaamiset todella nopeasti, jos sellaista tarvitsin. Lisäksi he olivat todella kannustavia ja sain heitä tavatessani aina hyvin lisämotivaatiota oppaan kehittämiseen. Työn tekeminen tuntuu paljon mielekkäämmältä, kun yhteistyötaho arvostaa tekemääsi työtä ja antaa siitä hyvää palautetta.

Eettinen ajattelu vaatii kykyä arvioida ympäröivän yhteisön, sekä omien arvojensa kautta, että mikä on oikein ja mikä väärin. Oikeassa tutkimusetiikassa auttaa muun muassa aihepiiriä koskevan lainsäädännön tunteminen. (Kuula 2006, 21.) Hyviin käytäntöihin kuuluu rehellisyyden vaaliminen, kerää tietoa eettisesti kestäväällä tavalla, tilanteen vaatiman avoimuuden käyttäminen julkaisuhetkessä, viitatessaan muiden töihin antaa heille kuuluvan huomion, sekä kirjallisen sopimuksen tekeminen ennen tutkimuksen alkua, missä käy läpi kaikkien velvollisuudet ja oikeudet. Huonojen tieteellisten käytäntöjen toteuttaminen kertoo ammattitaidottomuudesta. (Kuula 2006, 34–36.) Olen itse tyytyväinen oppaani eettisyyteen. Olen miettinyt eettisiä kysymyksiä kun olen kirjoittanut opasta ja opinnäytetyötäni. Varsinkin olen halunnut varmistaa, että esittelen ja käsittelen kohtaamiskahvilatoimintaa ja Helsingin kaupunkia yhteistyötahona kunnioittavasti. Myös maahanmuutto teemat ja termistöä olen miettinyt harkiten, sillä koen sen olevan aihealue, missä eettisyys ei aina onnistu yleisessä uutisoinnissa ja keskustelussa. Työlläni on tarkoitus olla positiivinen näkökulma maahanmuuton ja kotoutumisen kysymyksiin.

5.2 Oppaan suunnittelu

Aloitimme oppaan suunnittelun lokakuussa. Silloin keskustelin työntekijöiden kanssa ja yritin hahmottaa millaista opasta he kaipaisivat. Minulle annettiin todella vapaat kädet oppaan suhteen. Loimme yhdessä alustavaa sisällysluetteloa oppaalle. Oppaan suunnittelun aloitin siitä, että kirjasin kaikki ajatukseni kohtaamiskahviloista ylös, jonka jälkeen aloin jäsenellä siitä materiaalia. Minulle kirjoittaessa toimii parhaiten se, että annan tekstin vain tulla ja vasta jälkeenpäin alan karsia ja jäsenellä sitä. Prosessin aikana selasin läpi monia toiminnallisia opinnäytetöitä, joissa produktina oli opas. Luin myös kirjastosta löytyviä erilaisia oppaita. Niiden avulla sain hitaasti kiinni siitä, millaisen oppaan haluaisin kirjoittaa. Selasin paljon varsinkin opinnäytetöiden ja oppaiden sisällysluetteloja, jotta sain rakennettua työlleni struktuuria mielessäni.

Vapaaehtoistyön koordinaattoreiden haastatteluissa päädyin käyttämään puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta haastatteluhetkellä teemoja voidaan käsitellä vapaassa järjestyksessä. Teemahaastattelut vapauttavat haastattelun tutkijan otteesta ja antaa enemmän tilaa haastateltaville. Tässä menetelmässä korostuu haastateltavien oma elämysmaailma ja heidän omat määritelmät tilanteesta. Etuna teemahaastatteluissa on myös se, että sitä ei ole sidottu tarkasti tiettyyn tutkimukselliseen leiriin, eikä siinä ole etukäteen määritelty, että kuinka syvälle haastattelussa voidaan mennä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Valitsemani teemat haastatteluissa (ks. LIITE 3.), olivat mielestäni hyvin onnistuneita, sillä tarvitsin vain muutaman täydennyskysymyksen opasta varten haastattelun jäljiltä. Pidin tärkeänä, että Kuikka ja Barbato pystyivät teemahaastattelussa lisäkseni ohjaaman keskustelua haluamaansa suuntaan, he ovat kuitenkin ammattilaisia ja minä olin siellä oppimassa heiltä.

Liian yksityiskohtaisen ja liian ylimalkaisien ohjeistuksen välille on vaikea vetää raja. Joka tapauksessa lukijoita on eritasoisia. Näistä kahdesta kannattaa kuitenkin suosia mieluummin yksityiskohtaista ohjeistusta. Joidenkin turhautuminen tarkkoihin ohjeisiin on pienempi paha, kun liian ylimalkaisten ohjeiden väärinymmärrys. (Torkkola, Heikkinen & Tiainen 2002, 52.) Tarkoitukseni oli luoda helposti ymmärrettävä ja kannustava opas. Oppaan tulisi tiivistetysti sisältää kaikki se, mikä kohtaamiskahviloiden kannalta oli

tärkeää. Suurin painopiste oli siinä, että saisin luotua mahdollisimman ytimekkään, mutta samalla kaiken tarvittavan tiedon sisältävän oppaan. Lähdin kirjoittamaan opasta itselleni loogisessa järjestyksessä niin, että oppaan sisältö aukeaisi johdonmukaisesti ja selkeästi lukijalle. Tärkeä osa oppaan suunnittelua oli miettiä kenelle opasta kirjoitan ja kuka sen todennäköisimmin tulisi lukemaan. Mietin paljon lukisivatko opasta lähinnä sosiaalialaa tuntevat ihmiset, vai onko lukijakuntaa laajemminkin. Yritin tältä pohjalta kirjoittaa oppaasta mahdollisimman selkeän ja kattavan, välttämällä kuitenkin lukijoiden aliarvioimista.

5.3 Oppaan valmistus

Joulun välipäivien aikaan kävin uudelleen haastattelemassa vapaaehtoistyön koordinaattoreita. Olin ehtinyt silloin jo aloittaa oppaan kirjoittamisen, joten oli hyvä käydä tekemässä täydennys haastattelua, kun tiesi mistä asioista tarvitaan lisää. Keskustelimme oppaan ulkoisesta olemuksesta. Tulimme yhdessä siihen tulokseen, että ainakin näin aluksi yksinkertaisuus on hyvästä. Sovimme alustavasti, ettei oppaaseen tulisi kuvia. Mietimme mahdollisuutta kuvien käyttöön, mutta sopivien kuvien löytäminen ja niiden käyttöoikeuskysymykset tuntuivat liian aikaa vieviltä. Päätimme panostaa oppaan visuaalisuudessa enemmän fontteihin.

Tammikuun aikana sain valmiiksi ensimmäisen version oppaasta. Luetin sitä ihmisillä ja keräsin mielipiteitä. Halusin luetuttaa opasta mahdollisimman monilla ihmisillä, joilla on erilainen ote sen lukemiseen. Oppaan luki muun muassa sosionomi, joka pystyi katsomaan opasta ammatillisesta näkökulmasta. Hän toivoi vielä tarkennuksia siitä, mitä työntekijöiden tehtäviin konkreettisesti kuuluu. Positiivista palautetta sain siitä näkökulmasta, että ihmiset kaipaavat kohtaamista myös muiltakin, kuin ammattilaisilta. Lisäksi hänen kanssaan oppaan aloitusta tarkemmin, että sain kerättyä ympäröivästä levittyneen tärkeän tiedon konkreettisesti oppaan alkuun.

Seuraava lukija oli henkilö, joka ei tuntenut toimintaa lainkaan entuudestaan. Häneltä sain hyviä huomiota siitä, kuinka hyvän käsityksen opas pystyy tarjoamaan henkilölle kohtaamiskahvilatoiminnasta kokonaisuudessaan. Hän huomautti esimerkiksi, että oppaan alusta puuttui selkeä kohtaamiskahvilatoiminnan esittely. Lisäksi sain hyviä ohjeita kielen parantamiseen. Olin muun muassa kirjoittanut oppaaseen useassa eri aikamuodossa, ja kirjoittanut saman sanan usealla eri tavalla pitkin opasta..

Suunnitteluvaiheessa mietin myös vaihtoehtona, että haastattelin muita kohtaamiskahviloiden ohjaajia saadakseni lisää materiaalia oppaaseen. Kirjoittaessani opasta materiaalia kuitenkin tuntu olevan riittävästi, joten haastatteluja ei tarvinnut tehdä. Yksi ohjaaja kuitenkin luki oppaan kanssani läpi ja sain lisäsideoita muun muassa teemoitus kohtaan missä kerroin mitä hyviä käytäntöjä olemme huomanneet ja mitä virheitä ei kannata toistaa. Hänen huomio oppaasta oli, että oppaassa voitaisiin tuoda enemmän esille millaista toimintaa meillä konkreettisesti on ollut, ja millaista työtä teemme tukeaksemme ihmisten kohtaamisia. Tämän jälkeen lisäsin asiasta tarkempia kuvauksia oppaaseen. Nämä ohjeet olivat todella hyviä, sillä Kuikalla ja Barbatolla on huomattavasti suppeampi tieto toimivista teemoista, sillä he ovat harvoin itse paikalla näkemässä miten yleisö reagoi erilaisiin teemoihin.

Palautin helmikuun alussa ensimmäisen version Kuikalle ja Barbatolle. Sain sähköpostitse kommentteja ja sovimme yhteistapaamisen. Heidän palautteestaan kävi ilmi sama asia, mitä olin itse jo epäillyt, eli oppaasta pitäisi saada vielä ytimekkäämpi ja innostavampi. Päätimme muuttaa oppaan rakennetta enemmän tavoitetta vastaavaksi. Lisäksi päätimme lisätä oppaaseen muutaman esimerkkikuvauksen selkeyttämään kokonaisuutta. Onneksi perusteksti oli heidän mielestään hyvää, kunhan rakennetta hieman muutettaisiin. Opas alkoi kappaleella, jossa kerroin kohtaamiskahviloiden taustasta ja historiasta. Pohdimme yhdessä kappaleen tarpeellisuutta kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämisen ja emme nähneet tarvetta ja kappale päätettiin poistaa kokonaan. Poistimme valmiista oppaasta myös yhteistyötahojen nimet. Tulimme siihen tulokseen, että niiden mainitseminen ei tuo oppaalle lisäarvoa, ja kohtaamiskahviloilla on niin niin paljon erilaisia yhteistyötahoja, joiden kanssa tehdään erilaisia yhteistöitä. Emme halunneet alkaa määrittämään kenet kaikki pitäisi mainita oppaassa ja ketä ei. Yhteistyökumppanit muuttuvat koko ajan, sitä pidin myös yhtenä hyvänä perusteluna poistaa luettelo.

Ohjeen hyvät otsikot ja väliotsikot tekevät ohjeen luettavuudesta helpompaa. Otsikon on hyvä kertoa aihe heti alkuun, sillä se herättää lukijan. Pelkkä hyvä otsikko ei kuitenkaan aina saa lukijaa kiinnostumaan. Hyvät otsikot antavat tekstille raamit ja auttavat ihmisiä lukemaan tekstin loppuun saakka. (Torkkola, Heikkinen & Tiainen 2002, 40–41.) Otsikointia mietin paljon, sillä se on asia mihin itse kiinnitän teoksissa ensimmäiseksi huomiota. Ensin päädyin lyhyisiin ja ytimekkäisiin otsikkoihin (ks. LIITE 1.) Yhteistyötahon

kanssa keskusteltuani päädyimme laittamaan otsikot kysymys muotoon. Laittamalla otsikot kysymysmuotoon ajattelimme saavamme ihmiset kysymään mielessään sitä, mihin me haluamme antaa vastauksen. Lisäksi päädyimme lisäämään sisällysluettelon, vaikka kyseessä ei ole pitkä opas. Sisällysluettelo antaa lukijalle heti alkuun kompaktin kuvan siitä, mitä oppaalla on hänelle tarjolla.

Valmiiseen oppaaseen (ks. LIITE 1.) tuli tiiviin tietopaketin lisäksi kaksi esimerkkikuvausta kohtaamiskahviloista sekä check-list, jotka auttavat lukijaa hahmottamaan kohtaamiskahvilatoimintakonseptin käytännössä ja yksinkertaistamaan pääasioita. Esimerkkeihin käytin inspiraationa muistoja hyvin onnistuneista kohtaamiskahviloista, joissa olin itse toiminut ohjaajana. Esimerkkien on tarkoitus antaa konkreettisia ja käytännönläheisiä ohjeita uudelle järjestäjälle. Lopulliseen versioon hioin vielä huomattavasti oppaan kieltä. Yritin selkeyttää lauserakenteita ja välttää liian ylimalkaista kielenkäyttöä. Kirjoitusprosessin aikana olen huomannut kirjoittavani todella pitkiä lauseita joihin lisään paljon täyte- ja korusanoja. Tätä karsin huomattavasti pois viimeisestä oppaasta. Valitettavasti opas on vasta menossa taittoon, joten liitteissä (ks. LIITE1) on vain oppaaseen tuleva teksti, ja oppaan ilme itsessään puuttui.

5.4 Opinnäytetyön suhde oppaaseen

Koko opinnäytetyöprosessi alkoi ideasta, että tarvitaan opas kohtaamiskahvilatoiminnan järjestämiseen. Itse opinnäytetyö on ikään kuin rakennettu oppaan ympärille. Tarkoitukseni oli, että opinnäytetyön teoriaosuudesta tulee sellainen, että kaikkien kohtaamiskahvilatoimintaa suunnittelevien olisi hyvä lukea myös se. Ensimmäinen teoriakappale kertoo maahanmuutosta ja kotoutumisesta. Osista käy ilmi, että Suomen maahanmuuttajaväestö tulee kasvamaan jatkuvasti ja kotouttaminen nykyisellään ei ole aukottoman toimivaa. Tarkoituksen oli selkeyttää lukijalle miksi kohtaamiskahvilatoiminnan tyylliselle työlle on tarvetta. Seuraavassa teoriaosuudessa käsitellään kohtaamista ja sitä millainen merkitys sillä on ihmisille. Tämän osion on tarkoitus auttaa ymmärtämään, miksi kohtaamiskahvila on toimiva konsepti tämän kaltaiseen kotouttavaan toimintaan.

Teoria opinnäytetyössä määrittää aiheen kannalta olennaiset käsitteet. Samalla teoria tuo teeman ongelmakohdat esille ja saattaa herättää uusia ideoita. Aiheeseen kuuluu eri

teemoja, ja teoria osuus selkeyttää miksi ne linkittyvät työssä yhteen. Tarkoituksena on luoda lukijalle kattava näköala aiheeseen, missä he pääsevät tutustumaan siihen ilman, että heidän täytyy lukea läpi paljon teoriaa löytääkseen nämä samat oleelliset kohdat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 140–142.)

Suosittelisin teoriaosuuden lukemista kaikille kohtaamiskahviloissa työskenteleville ja/tai siellä työnsä aloittaville. Monet asiat ovat varmasti kohtaamiskahviloiden ohjaajille itsestään selviä, mutta näiden asioiden mieleen palauttaminen sai ainakin itseni tarttumaan ohjaajan töihin kiinni taas uudella, piristyneemmällä otteella. Opinnäytetyöni antaa toiminnalle teoreettisen viitekehyksen ja lisää oppaan validiteettia. Toiminnan pohjaaminen teoriaan tekee kohtaamiskahvilatoiminnasta perusteltua. Mielestäni oppaan teoriaosuus antaa myös hyvää materiaalia, jos toiminnan tärkeyttä tai kannattavuutta pitää todistaa esimerkiksi toiminnan rahoituksen myöntäjälle.

Lopun raportti sisältää kuvauksen prosessista, jonka käyn läpi saadakseni valmiin tuotoksen ja antaa havainnollistavaa käsitystä ammatillisesta kasvustani. Siinä perustelen miksi opas on nykyisessä muodossaan ja miten olen päätenyt näihin ratkaisuihin. Siinä myös käy ilmi miten prosessia on edennyt ja millaisia työskentelymenetelmiä on käytetty. (Vilkka & Airaksinen, 46–47.) Toivon, että joku vastaavan laista opinnäytetyötä joskus kirjoittava henkilö voisi saada apua kirjoittamastani raportista, kuten minä olen saanut opinnäytetyöprosessiani varten lukemista opinnäytetöistä ja raporteista.

6 POHDINTA

Lähtökohdat opinnäytetyön kirjoittamiseen ovat omalta kohdaltani hieman hankalat. Syksyn 2015 muuttunut turvapaikkatilanne työllisti minua kovasti ja opinnäytetyönkirjoittamiseen tarkoitettu aika meni työtä tehdessä. Sillä linjalla on menty tähän hetkeen asti. Kirjoittaminen pitkän tauon jälkeen tuntui todella hitaalta ja vaivanloiselta. Myöskin itsensä motivoiminen opiskeluun on ollut hankalaa, kun on päässyt työnteon makuun ja tottunut elämään muullakin kuin opintotuella. Minulla on ollut opinnäytetyöaiheita ja yhteistyötahoja useampikin tässä matkan varrella. Tämä työ eroaa niistä aiheen selkeydellä ja yksinkertaisuudella. Se onkin varmasti syy siellä, että tämä työ valmistui. Kirjoittamaan aloittamista helpottivat itselleni tuttu ja mielekäs aihe, sekä selvä tieto siitä, mitä yhteistyökumppani minulta haluaa. Samalla kuitenkin oppaan kirjoittaminen itselleni tutusta aiheesta on yllättävän hankalaa. Pelkään, että jotain olennaisia asioita jää avaamatta, koska ne ovat itselleni niin itsestään selviä. Siksi olenkin luettanut opasta ystävilläni, jotka eivät tunne toimintaa, jotta kaikki on saatu avattua kunnolla. Koen kuitenkin, että työskenneltyäni turvapaikanhakijoiden kanssa ennen oppaan kirjoittamista antoi minulle enemmän ammatillista näkökulmaa tämän työn kirjoittamiseen.

Omien roolisuoritustensa arvioiminen kuuluu osaksi jokaisen ammattipätevyyttä arvostavalle henkilölle. Kaikki tilanteet ovat mahdollisuuksia oppia, vaikka kaikista tilanteista ei aina oppisikaan. Kokemusten aikana koetut tunteet on tärkeää läpikäydä, sillä jos ne jäävät päälle, niin oppiminen hidastuu. Reflektio on henkilökohtaisen osaamisen tieteen yhdistämistä. (Ruohotie 2009, 141–142.) Oman työn paljastaminen muille luettavaksi ja arvioitavaksi on minulle epämiellyttävää. palautteen saannin jälkeen en lähde heti korjaamaan huomioita. Annan itselleni aikaa sulatella niitä, sillä usein huomaan kyseenalaistavani negatiiviset huomiot ja yritän jotenkin suojella itseäni. Kun annan palautteen saannin aiheuttamien tunteiden laantua, näen vasta kunnolla annettujen ohjeiden järkevyyden.

On helppo huomata, miten takkuilevalta ja vaikealta kirjoittaminen tuntui, kun on pitänyt pitemmän tauon opinnoista. Lähteiden haku ja diakin käyttämät kirjoitusasetukset tekstin osalta olivat päässeet aika hyvin unohtumaan. Turhauttavaa oli myös se, että jouduin

käyttää huomattavan paljon aikaa löytääkseni lähteitä tiedolle, jonka olisin osannut kertoa ilman lähdettä työkokemukseni perusteella. Välillä tuntui siltä, että tuoreita lähteitä oli melko heikosti saatavilla. Maahanmuutosta ja kotoutumisesta on kirjoitettu paljon 90-luvulla, sekä 2000-luvun vaihteessa, mutta ne olivat liian vanhoja käytettäväksi. Onnekseni syksyn 2016 ja kevään 2017 välissä ilmestyi viimevuosien suuren pakolaisvirran ansiosta myös tuoretta kirjallisuutta. Uskon, että jos olisin kirjoittanut tämän opinnäytetyön muutaman vuoden kulutta, kirjallisuutta olisi ehtinyt tulla vielä paljon lisää.

Luin monia muiden kirjoittamia opinnäytetöitä pitkin kirjoitusprosessiani. Opinnäytetöiden lukeminen helpotti minua hahmottamaan millaisen työn haluan itse tehdä ja millaisia opinnäytetyöt yleisesti ottaen ovat. Varsinkin opinnäytetöitä, joissa oli tuotettu opas tai joiden teemoihin kuului monikulttuurisuus. Näistä opinnäytetöistä löysin myös useita hyviä lähdevinkkejä, jota pystyin hyödyntämään omassa työssäni.

Mielestäni oppaan kirjoittaminen on hyvin opettavaista. Kirjoittaja helposti sokeutuu omalle työlleen ja eikä tunnista sen heikkouksia. Opasta kirjoittaessa olen avannut yksityiskohtaisesti tekemääni ohjaajan työtäni kohtaamiskahviloissa ja joutunut miettimään, miksi toimimme kohtaamiskahviloissa juuri näin. Omien harjoittelu- ja työkokemusten kautta olen huomannut, miten helposti ihminen saattaa menettää kiinnostuksen työhönsä ja sen kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen. Mielestäni työ ja mieli pysyy virkeämpänä, kun aina välillä palaa perus kysymysten mitä ja miksi pariin. Erityisesti minun tuli nähdä vaivaa ja keskittyä opinnäytetyön kieleen. Minulla on peruskoulussa todettu vaikea lukihäiriö. Olen myös toimintatyyliltäni todella vauhdikas, joten minulta vaati erityisiä ponnisteluja kirjoittaa rauhallisesti ja keskittyneenä. En ole ikinä pitänyt omien töitteni lukemisesta, niin siihenkin piti siedättää itseään.

Näin jälkeenpäin katsoessani opinnäytetyöprosessiani olisin tehnyt monet asiat eri tavalla. Olisin halunnut päästä vielä testaamaan valmista opasta yhteistyötahoille. Olisin sen jälkeen voinut vielä arvioida opinnäytetyössäni tarkemmin, että palveliko opas tarkoitustaan. Olisin myös hyödyntänyt enemmän koulun tarjoamia tukitoimia. Minulla kuitenkin oli käytettävissäni hyvin rajallinen aika opinnäytetyön tekoon ja olen niiden puitteissa tyytyväinen työni tuloksiin.

Olen opintojeni alusta asti kokenut olevani itselleni oikealla alalla. Se onkin varmaan suurin syy sille, että sain puristettuani itsestäni voimia opintojen viimeistelemiseen. Motivaatiota lisäsi myös se, että tiesin työnteon tällä alalla olevan todella hankalaa, ellei mahdotonta ilman valmista tutkintoa. Voisin jopa sanoa, että onnekseni työpaikkani lakkautettiin, jotta pystyin keskittämään kaikki voimani valmistumiseen. Olen todella huono sanomaan ei töille.

Opintojen pitkittyminen oli työpaikan omaavillekin vaikea asia, koska työuralla eteneminen vaikeutui ilman tutkintoa ja palkkaus oli huonompi kuin tutkinnon omaavilla. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että heitä ei arvostettu työpaikalla yhtä paljon kuin tutkinnon suorittaneita. Valtaosa kyselyyn vastanneista koki opintojensa pitkittymisen joko negatiivisena tai erittäin negatiivisena asian. He kokivat itsensä laiskoiksi, saamattomiksi ja kärsivät huonomuudesta. Lisäksi he joutuivat jatkuvasti selittämään ihmisille, miksi he eivät olleet saaneet suoritettua tutkintoaan loppuun. (Kalima, Riitta 2011, 32.)

Yllämainittu lainaus kuvastaa todella hyvin omia tuntemuksiani. Vaikka olen pitänyt pitkiä taukoja opinnoista, niin syyllisyys on painanut minua koko ajan. Olen huomannut, että vapaa-ajasta nauttiminen on hankalaa, kun mielessä kummittelee ajatus siitä, että tämäkin aika pitäisi käyttää opiskellen. Kuten lainauksessa todetaan, myös valmistumisen tuoma palkankorotus kiinnosti, enkä todellakaan jaksanut keskustella enää kenenkään kanssa siitä, että miten opinnot etenevät ja miksi on kestänyt. Onnekseni voin sanoa, että jäljellä olleet opinnot eivät olleen ylitsepääsemättömiä, kunhan pääsin alkuun.

LÄHTEET

- Anttila, Jorma 2007. Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samaistuminen. Helsinki: yliopistopaino, 264.
- Barbato, Belinda 2017. Vapaaehtoistyön koordinaattori, Helsingin kaupunki. Helsinki. Haastattelu 28.12.2016.
- Dervin, Fred & Keihäs, Laura 2013. Johdanto uuteen kulttuurien väliseen viestintään ja kasvatukseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 103–104.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 23–24.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016. Sosionomin kompetenssit. Viitattu 22.2.2017. <http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Sivut/default.aspx>.
- Dunderfelt, Tony 2016. Läsnä oleva kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 9-10.
- Ennes, Richard; Kirova Anna & Connolly, David 2013. Examining bonding and bridging activities in the context of a common spaces approach to intergration. CES volume 45 numer 3, 39-63.
- Haavikko, Ansa & Bremer, Lena 2009. Ulkoisesti erilaisia sisäisesti samanlaisia. Helsinki; SMS-tuotanto Oy, 14–18.
- Hammar, Sari & Katsiko, Marja 2016. Pakolaisesta täysvaltaiseksi asukkaaksi. Teoksessa Gothoni, Raili & Siirto, Ulla (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus Oy, 231-235.
- Helsingin kaupungin tilastokeskus 2017. Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016. Viitattu 20.2.2017. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_13_Tilastoja_1_Hiekkavuono.pdf. verkkojulkaisu, 5-8.
- Helsingin kaupunki 2016 D. Helsingin kaupunki on Suomen suurin työnantaja. Viitattu 22.2.2017. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/tietoahelsingista/helsinki-tyonantajana/>
- Helsingin kaupunki 2017 C. Organisaatio. Viitattu 22.2.2017. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/organisaatio>

- Helsingin Kaupunki, 2016 A. Helsingiltä 10 miljoonaa turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen. Viitattu 25.10.2016.
<http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/kaupunginkanslia/10-miljoonaa-kotouttamiseen>.
- Helsingin Kaupunki, 2016 B. Kohtaamiskahvilat tuovat ihmiset yhteen. Viitattu 25.10.2016.
http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginhallitus/Suomi/Paatostiedote/2016/Kanslia_2016-03-21_Khs_11_Pt/4E438CAD-143E-40D4-8F2E-C5F236E517EC/Liite.pdf.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino 47-48, 66.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki; Tammi, 140–142.
- Jääskeläinen, Petri 2005. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajipiirteistä. Teoksessa Vanhanen-Nuutinen, Liisa & Lambert, Pirjo (toim.) Hankkeesta julkaisuksi. Helsinki; Edita Prima Oy, 66.
- Kalima, Riita 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Helsinki: Suomalaiset oikeusjulkaisut SOJ Oy, 32. Väitöskirja.
- Kuikka, Meeri 2017. Vapaaehtoistyön koordinaattori, Helsingin kaupunki. Helsinki. Haastattelu 23.2.2017.
- Kuosma Tapio, 2016. Turvapaikka ja pakolaisasema. EU: Tapio Kuosma ja Nordbooks; 1-2, 16.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino 21, 34–36.
- Laki kotouttamisen edistämisestä 01.12.2010/1386. Viitattu 10.1.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Maahanmuuttovirasto 2016 A. Opiskelu Suomessa. Viitattu 9.2.2017.
http://www.migri.fi/opiskelu_suomessa
- Maahanmuuttovirasto 2017 B. Työskentely Suomessa. Viitattu 9.2.2017.
http://www.migri.fi/tyoskentely_suomessa
- Maahanmuuttovirasto 2017 C. Perheenjäsenen luokse Suomeen. Viitattu 20.2.2017.
http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen
- Maahanmuuttovirasto 2017 D. Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset. Viitattu 20.2.2017.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/paatos/turvapaikka_ja_kansainv%C3%A4linen_suojelu

Maahanmuuttovirasto 2017 E. Kiintiöpakolaiset. Viitattu 20.2.2017.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/kiintiopakolaiset

Malin, Maili & Anis, Merja 2013. Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) Muuttajat kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna: Gaudeamus Oy, 153-154, 158, 158-159.

Mattila, Kati-Pupita 2008. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–14.

Nieminen, Mauri 2008. Kasvava maahanmuutto lisää kohtaamisia ja kotouttamistarpeita. Teoksessa Tanner, Arno (toim.) Poliisi ja maahanmuuttajat. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy, 40–42.

Perhonen, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 13-14.

Rask, Shadia; Luoma, Minna-Liisa; Solovieva, Natalia ja Koskinen, Seppo 2012. Sosiaalinen hyvinvointi. Teoksessa Castaneda, Anu; Rask, Shadia; Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki; Koskinen, Seppo (Toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi – Tutkimus venäläis-, somalilais- ja kurditaustaisista suomessa. Tampere; Suomen yliopistopaino Oy, 213-217.

Saukkonen, Pasi 2013. Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) Muuttajat kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna: Gaudeamus Oy, 93.

Saukkonen, Pasi 2016. Maahanmuuttajien kotoutuminen. Teoksessa Helsingin tila ja kehitys 2016. Viitattu 20.2.2017.
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_26_Helsingintilajakehitys_2016.pdf. Verkkojulkaisu, 117-122.

Siirto, Ulla & Hammar, Sari 2016. Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. Teoksessa Gothoni, Raili & Siirto, Ulla (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus Oy, 189–191, 197–201 ja 207.

Teräs, Marianne; Lasonen, Johanna & Sannino, Annalisa 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymä koulutukseen ja työelämään. Teoksessa Martikainen, Tuoma &

Haikkola, Lotta (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki, Hakapaino, 104–105.

Tilastokeskus i.a. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 2.2.2017.

<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa>

Torkkola, Sinikka; Heikkinen, Helena & Tiainen, Sirkka 2002. Potilasohjeet ymmärrettäviksi. Tampere: Tammer-paino Oy, 39–40.

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a A. Kotouttamislaki ohjaa kotoutumista. Viitattu 1.10.2017.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_tau_staa/kotoutumislaki_ohjaa_kotouttamista

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a B. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Viitattu 10.1.2017.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_tau_staa/kotouttamistyon_periaatteet/kotoutumisen_kaksisuuntaisuus

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a C. Maahanmuutto kasvaa ja monipuolistuu. Viitattu 2.2.2017.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_tau_staa/maahanmuutto_kasvaa_ja_monipuolistuu

Vilen, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekstöm, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki; WSOY oppimateriaalit Oy, 54–55. 68–69 & 305.

Vilka, Hanna & Airaksinen Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi 9, 46–47.

YLE 2016 A. Helsinki satsaa rajusti maahanmuuttajien kotoutumiseen . Palvelut ”yhdeksi luukulta” Viitattu 25.10.2016. <http://yle.fi/uutiset/3-875367> .

LIITTEET

LIITE 1 Valmis opas

Opas kohtaamiskahvila-toiminnan järjestämiseen

Sisällys

Kohtaamiskahvila – paikka todelliselle kohtaamiselle **Error! Bookmark not defined.**

Mitä on kohtaamiskahvila – toiminta ja miksi niitä kannattaa järjestää? 35

KOHTAAMISKAHVILAN ELEMENTIT 36

Kenelle? 36

Kuka järjestää? 36

Missä järjestää kohtaamiskahvila? 36

Mitä siellä tarjotaan? 37

Millaisia teemoja? 37

Miten markkinoida kohtaamiskahviloita? 37

Kenen kanssa yhteistyössä? 38

Esimerkki 1 vohveleita ja bingoa asukastalossa 38

Esimerkki 2 räppiä ja laulua pop up kohtaamiskahvilassa kulttuurikeskuksessa 39

Kohtaamiskahvila – toiminnan järjestäjän check lista 40

Kohtaamiskahvila – paikka todellisille kohtaamisille.

Kädessäsi on opas, joka kertoo sinulle kuinka perustat kohtaamiskahvilan. Kohtaamiskahvilat ovat oiva tapa tuoda yhteen uudet ja vanhat kaupunkilaiset, helppoja toimintamuotoja ja ohjelmaa hyödyntäen. Ideana on tarjota tiloja ja paikkoja kaupunkilaisille, missä he voivat helposti istua nauttimaan kupin kahvia ja erilaisten teemojen kautta tutustua toisiinsa.

Kohtaamiskahvilatoiminta kehitettiin vastaamaan tarpeeseen luoda paikka, jossa turvapaikanhakijat ja alueen asukkaat pääsevät kohtaamaan toisiaan mukavassa ja

avoimessa ympäristössä. Kohtaaminen ja ihmisten välinen vuorovaikutus antavat kasvot uusille tulokkaille ja avartavat ajattelumaailmaa. Uudenlaisiin kulttuureihin tutustuminen ja erilaisten elämäntarinoiden kuuleminen laajentavat näkemyksiä ja edistävät molemmin puolista kotoutumista.

Tämän oppaan avulla saat kohtaamiskahvilan perustamiseen tarvittavat tiedot ja keinot käyttöösi!

Mitä on kohtaamiskahvila – toiminta ja miksi niitä kannattaa järjestää?

Avointa, ilmaista ja sosiaalista toimintaa, jonka voi järjestää pienillä resursseilla lähes missä vaan. Matalan kynnyksen toimintaa, jossa uudet ja vanhat alueen asukkaat pääsevät kohtaamaan ja tutustumaan toisiinsa. Pääasiallinen tavoite on **edistää maahan muuttaneita kotoutumaan** ja samalla tutustuttaa jo pidempään alueella asuneita henkilöitä uusiin tulokkaisiin. Varsinkin monilla ulkomailta Suomeen muuttaneilla on suppeat sosiaaliset verkostot uudella asuinkunnalla. Kohtaamiskahvila on paikka jossa luodaan uusia ystävyyssuhteita. Onnistunut kohtaamiskahvila on sellainen, mistä kukaan ei poistu ilman, että on keskustellut uuden ihmisen kanssa. Laki kotouttamisen edistämisestä vaatii kuntia järjestämään kotoutumispalveluita maahanmuuttajille. Näiden palveluiden keskiössä ovat kielitaito, opiskelu ja työelämä. Tärkeä osa kotoutumista on kuitenkin sosiaalisten suhteiden luominen ja suomalaisen kulttuurin sisälle pääseminen. Tähän osaan kotouttamista tukensa tuo kohtaamiskahvilat. Kohtaamiskahviloissa tavoitellaan tilannetta, missä naapurustossa jo pitkään asuneet tapaavat uusia tulokkaita ja että eri taustoista tulevat ihmiset pääsisivät aidosti kohtaamaan toisiaan.

Kohtaamiskahviloita on järjestetty myös vastaanottokeskusten läheisyydessä. Näissä kohtaamiskahviloissa on ollut tarkoituksena saada turvapaikanhakijat tutustumaan lähialueen ihmisiin ja toimintaan. Viime vuosien lisääntyneen maahanmuuton seurauksena suomalaisilla on ollut värikkäitä ja vaihteittain valheellisiakin mielikuvia turvanpaikanhakijoista. Tavoitteena on luoda kohtaamisia, jotta tutustuessa ja tavatessa toisiaan turhat ennakkoluulot ja stereotyyppit voivat vähentyä.

Kohtaamiskahvilan elementit

Kenelle?

Pääasiallinen kohderyhmä on kotoutumisvaiheessa olevat ihmiset. Heidän lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alueen asukkaat, eri-ikäiset, eri kieliä puhuvat, niin uudet kuin vanhatkin. Meillä on ollut monia erilaisia kohtaamiskahviloita muun muassa lapsiperheille ja aikuisille. Järjestävä taho voi järjestää kohdennetusti kohtaamiskahvilan juuri haluamalleen kohderyhmälle.

Kuka järjestää?

Suosituksena on, että jokaisessa kahvilassa olisi joku vastuhenkilö, esimerkiksi työntekijä tai vapaaehtoinen. Nyt kohtaamiskahviloissa järjestäjinä toimivat erikseen palkatut ohjaajat. Järjestäjän vastuullaan on tarjottavien esille pano, ohjelman vetäminen, tilan siisteydestä huolehtiminen ja varmistuminen siitä, että kaikki vieraat viihtyvät keskenään. Samoihin tehtäviin voi myös saada apua vapaaehtoisilta. Vastaanottokeskuksen asukkaat ovat muun muassa osoittaneet paljon kiinnostusta tämän kaltaisiin vapaaehtoistoihin.

Missä järjestää kohtaamiskahvila?

Kohtaamiskahviloita voi järjestää missä vaan, missä ihmiset voivat kokoontua, esimerkiksi asukastaloissa, leikkipuistoissa sekä kerhohuoneilla. Asukastalot ovat käytännöllisiä, sillä niistä löytyy jo valmiiksi kaikki kahvilan pitoa varten tarvittavat välineet. Asukastiloissa pystyy myös helposti järjestämään jatkuvaa toimintaa, esimerkiksi viikoittain samaan kellonaikaan. Lisäksi niitä voidaan järjestää yhteistyökumppaneiden kanssa esimerkiksi heidän tiloissaan. Pop-up-kohtaamiskahviloita on järjestetty muun muassa kulttuurikeskuksissa, kirjastoissa, leikkipuistoissa, sekä järjestöjen ja seurakuntien tarjoamissa tiloissa. Ideaalitalanteessa kahvila voidaan järjestää lähellä ihmisiä, mieluiten heidän omalla lähialueella, jolloin kynnyks tulla paikalle on mahdollisimman pieni. Näin ollen esimerkiksi juuri asukastalot ovat loistava vaihtoehto. Kohtaamiskahvilan ei aina tarvitse olla oma tapahtuma, vaan sen voi myös hyvin liittää pop up tyylisesti osaksi jotain jo olemassa olevaa tapahtumaa.

Mitä siellä tarjotaan?

Tarjoiluihin varataan yleensä rahaa sen mukaan, mitä kävijöiden määräksi yleensä arvioidaan. Useimmiten varattuna on noin 20–40 euroa. Esimerkiksi asukastaloissa jossa pystyy säilyttämään tavaraa, selvitään usein vähemmällä rahalla. Tarjoilut voi saada todella halvalla ja ne toimivat houkuttimena kävijöille. Pieni naposteltava ja juoma myös rentouttavat tunnelmaa ja tekevät kohtaamisista luontevampaa. Kohtaamiskahvilan tarjoilut riippuvat vahvasti siitä, millaisessa paikassa se järjestetään esim. onko keittiötä käytettävissä. Tavallisesti kohtaamiskahvilassa on tarjolla kahvia, teetä, mehua ja pientä suolaista ja makeaa purtavaa. Tarjoiluissa kannattaa suosia kasvisvaihtoehtoja, niin tarjoilut sopivat mahdollisimman monille kävijöille. Jos budjetti ei riitä tarjottaviin, niihin voi yrittää hankkia sponsoreita eri yrityksiltä, kaupoilta tai vaikka leipomoista.

Millaisia teemoja?

Kohtaamiskahviloiden teemoittaminen on asia, johon kannattaa ehdottomasti panostaa. Onnistuneilla ohjelmilla ja teemoilla saadaan parhaiten ihmiset osallistumaan toimintaan ja palaamaan uudestaan. Toimivia teemoja ovat olleet ainakin ruoanlaitto, askartelu, erilaiset pelit sekä visat. Myös erilaiset strukturoidut ohjaajien vetämät keskustelu ja tarinankerronta hetket ovat olleet toimivia. Etniset ruoat ovat tällä hetkellä hyvin vetovoimaisia ja ne toimivat myös helppona väylänä tutustua uusiin kulttuureihin. Ruokateema antaa myös uusista kulttuureista tulleille ihmisille mahdollisuuden kertoa omasta maastaan ja tavoista positiivisesta näkökulmasta. Ohjelmassa pääkielenä käytetään suomea ja yritetään kannustaa kaikkia käyttämään sitä taitotasosta huolimatta. Kantasuomalaisia ohjaajat kannustavat opettamaan kieltä sitä osaamattomien kanssa rohkeasti. Onnistunut ohjelma herättää keskustelua ja naurua pöydästä toiseen. Kotouttavan näkökulman takia teemoissa on tuotu esille myös suomalaiset juhlapyhät ja niihin kuuluvat ruoat ja traditiot. Kohtaamiskahvilassa ihmiset saattavat herkästi vetäytyä omiin pöytiinsä ja tällöin järjestäjän ja teeman merkitys kasvaa.

Miten markkinoida kohtaamiskahviloita?

Hyvä markkinointi ei vaadi välttämättä loputtomia resursseja kunhan sen suunnittelee hyvin. Kohtaamiskahviloiden mainontaa on tehty eniten Facebookissa, jossa kohtaamiskahviloilla on oma sivusto. Tulevista kohtaamiskahviloista luodaan tapahtumia ja niihin kutsutaan ihmisiä. Lisäksi järjestäjä tekee kohtaamiskahvilan päätyttyä päivityksen Facebookiin, jossa kerrotaan mitä sillä kertaa on tehty. Facebookissa pystyy myös melko halvalla mainostamaan omia sivujaan kohdennetusti kohderyhmälleen. Jo muutamalla kymmenellä eurolla pystyy ostamaan mainostilaa Facebookista. Jo olemassa oleva kohtaamiskahviloiden Facebook profiili ja logo, on tarvittaessa uuden järjestäjän käytettävissä. Kohtaamiskahviloille on painettu mainoslehtisiä ja tietoa löytyy hel.fi sivustolta.

Ideaalitilanne on saada kutsu henkilökohtaisesti kohderyhmälle. Jos vain mahdollista, on hyvä hakeutua tapaamaan kohderyhmää ja jakaa heille henkilökohtaisesti kutsua. Henkilökohtaisia kutsuja on hyvä jakaa esimerkiksi tapahtumissa, joihin osallistuu kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Esimerkiksi pop-up-kohtaamiskahviloita voi järjestää tapahtumien yhteydessä toiminnan markkinoimiseksi. Lisäksi ohjaajat käyvät vastaanottokeskuksissa hakemassa osallistujia kahvilaan, jos kahvila järjestetään lähellä vastaanottokeskusta. Monet vastaanottokeskukset käyttävät tiedottamiseen ilmoitustaulua, mutta harvoin pelkät mainokset ilmoitustaululla riittävät.

Kenen kanssa yhteistyössä?

Yhteistyöverkoston ylläpitäminen on merkittävää toiminnan kannalta. Onnistunut verkostotyö voi pitää toiminnan hengissä ja antaa siihen uutta puhtia. Yhteistyökumppanit ovat kullan arvoisessa asemassa muun muassa toiminnan markkinoinnissa. Yhteistyökumppani kannattaa aina liittää muun muassa Facebook tapahtumiin, jolloin tapahtumat näkyvät myös kaikille heidän sosiaalista mediaa seuraaville. Yhteistyökumppaneilta voi myös tiedustella mahdollisuutta osallistua kahviloiden tarjoilujen tai teemojen materiaalien hankkimiseen. Yhteistyökumppani voi myös järjestää ja teemoittaa kohtaamiskahvilan ja kertoa samalla kävijöille omasta toiminnastaan. Yhteistyökumppaneita voi olla esimerkiksi erilaiset järjestöt, yhdistykset, lähialueen kaupat, virastot, yritykset ja tapahtumat.

Esimerkki 1 vohveleita ja bingoa asukastalossa

Ennen kohtaamiskahvilan alkamista: Kolme ohjaajaa tapaa asukastalon ovella kello 17.00, itse kohtaamiskahvila alkaa kello 18.00. Yksi ohjaajista on tuonut etukäteen tehtyjen suunnitelmien mukaan bingon ja toinen vohveliraudan, kolmas on tehnyt kahvilasta tapahtuman Facebookiin ja jakanut sen kohtaamiskahviloiden Facebook-sivulla. Yksi ohjaajista lähtee lähialueen vastaanottokeskukseen houkuttelemaan sen asukkaita illan kohtaamiskahvilaan. Kaksi muuta ohjaajaa suuntaavat läheiseen kauppaan ostamaan vohvelitaikinan ainekset ja täytteet. Samalla ostettiin myös muutama suklaapatukka palkinnoiksi bingoon. Ostosreissun jälkeen tehdään vohvelitaikina valmiiksi ja laitetaan kahvi valumaan.

Kohtaamiskahvila: Kello 18.00 aikaan alkaa kahvilavieraita saapua. Aluksi tarjotaan vohveleita, ja kun suurin osa niistä on syöty, niin jaetaan bingolaput. On hyvä muistaa, että esimerkiksi länsimaalaiset numerot saattavat olla haastavia joillekin vasta mahanmuuttaneille. Ohjaajat suosittelevatkin kävijöitä sekoittumaan niin, että kaikille on tarjolla apua. Ohjeet kerrotaan rauhallisesti suomeksi ja englanniksi ja muita kielitaitoja omaavia pyydetään auttamaan niitä, jotka eivät suomea tai englantia puhu. Bingon pelaamisen jälkeen kohtaamiskahvila alkaa olla päätöksessä kellon ollessa noin 20.00. Ohjaajat kiittävät kävijöitä ja muistuttelevat seuraavista kohtaamiskahviloista.

Kohtaamiskahvilan päätyttyä: Kävijöiden poistuttua ohjaajat aloittavat loppusiivouksen, johon kuuluu: tarjottavien pois kerääminen, tiskaaminen, roskisten tyhjennys, yleisen siisteystason varmistus ja imurointi. Lopuksi ohjaajat poistuvat asukastalosta, lukitsevat oven ja varmistavat, että asukastalon avain jää sille ohjaajalle, joka on mukana järjestämässä seuraavan viikon kohtaamiskahvilaa

Esimerkki 2 räppiä ja laulua pop-up-kohtaamiskahvilassa kulttuurikeskuksessa

Kolme ohjaajaa saapuu pop-up-kahvilaan kulttuurikeskukselle. Siellä heitä odottaa kulttuurikeskuksen edustaja, sekä yhteistyöyhdistyksen edustaja. Kulttuurikeskus tarjoaa kahvit ja teet, joten kaksi ohjaajaa lähtee käymään lähikaupassa ostamassa pullaa ja keksejä lisäksi. Yksi ohjaajista jää auttamaan, kun kulttuurikeskuksen tilaa valmistellaan illan esityksille. Illan tapahtumaa on mainostettu sekä kohtaamiskahviloiden sivuilla, yhdistyksen sivuilla heidän jäsenilleen, sekä kulttuurikeskuksen toimesta. Yhdistyksen

kontaktien kautta iltaan on pyydetty nuoria turvapaikanhakijoita esittämään musiikki ja rap-esityksiä. Vieraita alkaa saapua ja heille esitellään paikka. Tapahtuman alussa kulttuurikeskuksen johtaja, yhdistyksen edustaja sekä kohtaamiskahvilan ohjaaja kertovat vuorotellen yleisölle omasta toiminnastaan. Tämän jälkeen alkaa esitykset. Esitysten jälkeen kaikkia vieraita ohjeistetaan siirtymään kohtaamiskahvilan puolelle hakemaan kahvia ja pullaa. Vieraat ottavat tarjottavia ja niiden ääressä jäävät keskenään keskustelemaan illan esityksistä ja kuulumisista. Monet ovat kiinnostuneita tietämään lisää esiintyjistä ja järjestävistä tahoista. Illan päätteeksi kaikkia kävijöitä ja esiintyjä kiitetään osallistumisesta ja toivotetaan tervetulleiksi muihin kohtaamiskahviloihin. Lopuksi kaikki järjestäjät yhdessä tekevät loppusiivouksen ja pitävät huolen, että tila on samassa kunnossa, kuin se oli ennen illan alkua.

Kohtaamiskahvila – toiminnan järjestäjän check-list

- Paikka kohtaamiskahvilalle
- Ohjaajat / vapaaehtoiset järjestämään
- Teema ja ohjelma kohtaamiskahvilaan
- Teemaan ja ohjelmaan tarvittavat välineet
- Tarjottavat
- Mainonta, ihmisten kutsuminen
- Paljon hyvää mieltä 😊

LIITE 2 Oppaan ensimmäinen versio

Opas kohtaamiskahvilta-toiminnan pitämiseen

Kohtaamiskahvilatoiminta pähkinänkuoressa:

Avoin ilmainen kahvila, jonka voi järjestää missä vain. Tarkoituksena matalan kynnyksen toimintaa, jonka aikana uudet helsinkiläiset ja vanhat helsinkiläiset saavat kohdata toisiaan ja tutustua. Kohtaamiskahvila – toimintaa olemme järjestäneet niin, että se on aina samaan aikaan samassa paikassa, mutta myös pop up hengessä eri tapahtumien yhteydessä.

1. taustat ja historia

Kohtaamiskahvila toiminta alkoi keväällä 2016. Helsingin kaupunki antoi 10 000 000 euron erillismäärärahan kotoutumista varten. Helsingin kaupungin kanslian Osallisuus ja neuvonta yksikkö sai tästä rahasta 1,1 miljoonaa euroa, josta noin 100 000 euroa ja kohdistettiin kohtaamiskahviloiden järjestämiseen. Syksyllä 2016 Palkattiin kaksi vapaaehtoistyön koordinaattoria, jotka hoitavat isot järjestelyt kohtaamiskahviloiden takana ja kohtaamiskahvilatoiminnan muokkaamisen sellaiseksi, minä se tässä oppaassa esitellään. Koordinaattoreiden jälkeen palkattiin 9 ohjaajaa, jotka tulisivat työskentelemään kohtaamiskahviloissa. Ohjaajat ovat osa-aikaisia ja kaikilla on vain muutama tunti työaika viikossa.

Kohtaamiskahviloita järjestetään nyt erillismäärärahalla, ja toiminta tulee tällaisenaan loppumaan rahoituksen loppuessa vuonna 2018. Siksi heräsikin ajatus oppaasta, jonka avulla muut tahot voisivat pitää kohtaamiskahvila – toimintaa yllä. Oppaasta kerrotaan miten kahviloita on tähän asti järjestetty olemassa olevalla budjetilla, mutta myös samalla miten toimintaa voitaisiin järjestää myös ilman erillistä rahoitusta.

2. Kohtaamiskahvilan tavoitteet

Jatkuvasti Helsinkiin muuttaa uusia helsinkiläisiä, joilta puuttuu verkostot täältä. Kohtaamiskahvilat luovat foorumin, jossa ihmiset pääsisivät tutustumaan ja kohtaamaan toisiaan. Pääasiallinen tavoite, on auttaa varsinkin maahan muuttaneita helsinkiläisiä kotoutumaan ja samalla tutustuttaa jo pidempään Helsingissä asuneita henkilöitä tapaamaan uusia tulokkaita. Laki vaatii kuntia järjestämään tietynlaisia kotoutumispalveluja, joiden keskiössä ovat kielitaito, opiskelu ja työelämä. Tärkeä osa kotoutumista on kuitenkin myös sosiaalisten suhteiden luominen ja suomalaisen kulttuuriin sisälle pääseminen. Tätähän tarpeeseen vastaa kohtaamiskahvilat. Kohtaamiskahviloissa tavoitellaan tilannetta, missä naapurustossa jo pitkään asuneet tapaavat uusia tulijoita, ja että eri taustoista tulevat ihmiset pääsisivät pitämään vuoropuhelua.

Olemme järjestäneet kohtaamiskahviloita myös vastaanottokeskusten läheisyydessä, näissä kahviloissa on ollut erityisesti tarkoituksena saada turvapaikanhakijoita tutustumaan lähialueen ihmisiin ja toimintaan. Samalla olemme halunneet luoda mahdollisuuden lähialueen ihmisille tulla tapaamaan heitä. Tämän hetkisen uutisoinnin ansiosta monilla suomalaisilla on vaikka ja minkä laisia mielikuvia turvapaikanhakijoista. Haluamme luoda kohtaamisia heidän välilleen, jotta turhat ennakkoluulot ja stereotypiat voivat vaihtua tutustumiseen ja ystävyyteen.

3. Kahviloiden sijainnit

Tähän mennessä kohtaamiskahviloita on järjestetty pääosin asukastaloissa. Asukas talot ovat käytännöllisiä, sillä niistä löytyy jo valmiiksi kaikki kahvilan pitoa varten tarvittavat välineet. Lisäksi niitä voidaan järjestää yhteistyökumppaneiden kanssa erimerkiksi heidän tiloissaan. Meillä on ollut pop up kohtaamiskahviloita myös muun muassa kulttuurikeskus Caisassa, kirjastoissa, leikkipuistoissa järjestöjen ja seurakuntien tarjoamissa tiloissa. Ideaalitalanteessa kahvila voitaisiin järjestää lähellä ihmisiä, mieluiten heidän omalla lähialueella, jolloin kynnyks tulla paikalle on mahdollisimman pieni. Näin ollen esimerkiksi juuri asukastalot ovat loistava vaihtoehto. Kohtaamiskahvilan ei aina tarvitse olla oma tapahtumansa, vaan sen voi myös hyvin liittää osaksi jotain jo olemassa olevaa tapahtumaa.

4. Kohtaamiskahviloiden kohderyhmä

Pääasiallinen kohderyhmä on vasta suomeen muuttaneet helsinkiläiset. Heidän lisäksi toiminta tarvitsee myös vanhoja helsinkiläisiä, jotka voivat kohtaamisten kautta auttaa uusia helsinkiläisiä löytämään paikkansa. Meillä on ollut monia erilaisia kohtaamiskahviloita, on ollut lapsiperheelle suunnattuja, aikuisille suunnattuja ja niin edelleen. Me olemme järjestäneet tarkoituksella toimintaa alueilla, joiden läheisyydessä on vastaanottokeskus, näissä kohtaamiskahviloissa kohderyhmää onkin ollut juuri turvapaikanhakijat. Ei ole mitään yhtä tietynlaista asiakaskuntaa, joille kohtaamiskahvila toiminta kuuluisi. Järjestävä taho voi järjestää kohtaamiskahvilan juuri haluamalleen kohderyhmälle.

5. Järjestäjät

Olisi hyvä, että jokaisessa kahvilassa olisi muutama työntekijä. Hänen vastuullaan on mahdollisten tarjoilujen esille pano, ohjelman vetäminen, tilan siisteydestä huolehtiminen ja varmistuminen siitä, että kaikki vieraat viihtyvät keskenään. Samat tehtävät voi hyvin myös hoitaa vapaaehtoiset. Olemme huomanneet, että esimerkiksi vastaanottokeskusten asukkaat ovat olleet kiinnostuneina toimimaan vapaaehtoisina. Toki vapaaehtoisia tulisi jonkun koordinoida. Koordinoijan on myös hyvä pitää huoli siitä, ettei vastuu kahviloista käy liian raskaaksi vapaaehtoisille.

6. Kohtaamiskahviloiden teemoittaminen?

Kohtaamiskahviloiden teemoittaminen on asia, johon kannattaa ehdottomasti panostaa.

Onnistuneilla ohjelmilla ja teemoilla saadaan parhaiten ihmiset osallistumaan toimintaan. Varsinkin vanhojen Helsinkiläisten paikalle houkuttelu helpottuu hyvällä teemalla. Toimivia teemoja ovat olleet ainakin ruoanlaitto, erilaiset pelit sekä story sharing teema on ollut myös loistava. Varsinkin erilaiset etniset ruoat ovat tällä

hetkellä hyvin vetovoimaisia. Hyvin suunniteltu ohjelma ja teema saavat ihmiset myös palaamaan kahviloihin uudestaan. Budjetin salliessa on myös hyvä, jos kohtaamiskahviloissa on tarjolla kahvia ja pientä purtavaa. Sen avulla on myös hyvä houkutella ihmisiä paikalle. Jos ei ole budjettia käyttää tarjottaviin, niin niihin kannattaa yrittää hankkia sponsoreita. Esimerkiksi me olemme saaneet Fazerilta keksejä lahjoitukseksi kohtaamiskahviloihin.

7. Markkinointi ja tiedon saattaminen kohderyhmälle

Hyvän budjetin ansiosta meillä on ollut mahdollista käyttää virallista tiedottajaa, jonka kanssa on tehty tiedotus suunnitelma kohtaamiskahviloiden markkinoimiseksi. Me olemme käyttäneet mainonnassa varsinkin Facebookia. Olemme myös laatineet mediatiedotteen ja olemme tarjonneet juttuideoita paikallislehdille. Lisäksi olemme tiedottaneet toiminnasta Helsingin kaupungin organisaation sisällä muille virastoille, jotta he voisivat markkinoida toimintaa omille asiakkailleen. Helsingin kaupungilla on nettisivu ”new in Helsinki” joka on tarkoitettu kohderyhmälle, eli uusille helsinkiläisille. Sitä on myös käytetty Kohtaamiskahviloiden markkinointiin.

Kohtaamiskahviloilla on oma Facebook sivusto, jolla markkinoimme toimintaa. Luomme tapahtumia tulevista kahviloista, ja kutsumme ihmisiä niihin. Meillä on myös tapana laittaa myös päivitys menneistä kohtaamiskahviloista, että sivulla vierailevat ihmiset saavat kuvaa millaista toimintaa meillä järjestetään. Facebookissa pystyy myös melko halvalla mainostaa omia sivujaan kohdennetusti omalle kohderyhmälleen. Jo muutamalla kymmenellä eurolla pystyy ostamaan mainostilaa Facebookista.

Ideaalitilanne on saada kutsu henkilökohtaisesti kohderyhmälle. Jos vain onkin mahdollista, niin on hyvä hakeutua tapaamaan kohderyhmää ja jakamaa heille henkilökohtaisesti kutsua. Esimerkiksi meillä ohjaajat käyvät vastaanottokeskuksissa hakemassa osallistujia kahvilaan, jos kahvila järjestetään lähellä vastaanottokeskusta. Monet vastaanottokeskukset käyttävät tiedottamiseen ilmoitustaulua, joten sinne kannattaa viedä mainoksia.

Todella toimivinta on, jos kutsun pystyy välittämään henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisia kutsuja on hyvä jakaa esimerkiksi tapahtumissa, joihin osallistuu kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Esimerkiksi pop up kohtaamiskahviloita voi järjestää tapahtumien yhteydessä toiminnan markkinoimiseksi.

Hyvä markkinointi ei vaadi välttämättä loputtomia resursseja. Paras markkinointi on hyvin suunniteltu. Täytyy miettiä tarkkaan mikä on kohde yleisö ja mitä väylää pitkin heille kannattaa markkinoida. Tehokas tapa on esimerkiksi järjestää mainostempaus tapahtumassa, joka vetää puoleensa kaivattua kohderyhmää jo valmiiksi. Sosiaalisessa mediassa mainostaminen on yksi parhaista tavoista. Tässäkin auttaa, jos on yhteistyökumppaneita, jotka voivat vinkata kohtaamiskahvilatoiminnasta heidän omille seuraajilleen.

8. Yhteistyökumppanit

Yhteistyöverkoston ylläpitäminen on merkittävää toiminnan kannalta. Onnistunut verkostotyö voi pitää toiminnan hengissä pitkäänkin. Yhteistyökumppanit ovat kullan arvoisessa asemassa muun muassa toiminnan markkinoinnin suhteen. Heidän kauttansa monet kävijät ovat saaneet tiedon toiminnastamme. Meillä on ollut ilo päästä tekemään yhteistyötä muun muassa Punaisen ristin, Ensi- ja turvakotien liiton, pakolaisavun sekä Helsingin kaupungin eri virastojen kanssa. Yhteistyökumppaneiden kautta kannattaa myös koittaa järjestää materiaaleja ja vaikka tarjoiluja kohtaamiskahviloihin, jos omaa budjettia ei ole.

LIITE 3 Teemahaastattelujen rakenne

Haastatteluteemat

1. Taustat ja historia
2. Missä kaikkialla kohtaamiskahviloita voi järjestää?
3. Ketkä ovat kohtaamiskahviloiden kohderyhmä?
4. Millainen budjetti on hyvä olla kohtaamiskahviloita järjestettäessä?
5. Järjestäjät -millainen tarve henkilökunnalle?
6. Mikä tekee onnistuneen kahvilan?
7. Kohtaamiskahviliden päätavoitteet?
8. Kohtaamiskahviloiden teemoittaminen?
9. Markkinointi ja tiedon saaminen kohderyhmälle?
10. Yhteistyökumppanit?
11. Kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä